

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1949

AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1951

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

511817

INLEDNING

TILL

Samhällets barnavård / Kungl. Socialstyrelsen = [Public child welfare] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1934-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1928-1960.

År 1931, år 1934 utgiven av Statistiska centralbyrån.

1931-1949 med innehållsförteckning och sammanfattning på franska. 1950-1960 med innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

1937-1949 med parallelltitel på franska: Protection de l'enfance. 1951-1960 med parallelltitel på engelska: Public child welfare.

Efterföljare:

Socialhjälpen / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960

Socialvården / Statistiska centralbyrån = Social welfare statistics / National Central Bureau of Statistics. – Stockholm, 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SAMHÄLLETS BARNAVÅRD
ÅR 1949

AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1951

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

511817

PROTECTION DE L'ENFANCE EN 1949.

Pour la table des matières voir page VI
Pour le résumé voir page VII

Såsom omtalas i denna redogörelses inledningskapitel utarbetades barnavårdsstatistik t. o. m. år 1946 endast för vart tredje år. Utförliga redogörelser publicerades i serien Sveriges Officiella Statistik. Sedan statistiken fr. o. m. år 1947 blivit årlig, ha hittills endast kortfattade redogörelser för åren 1947, 1948 och 1949 tryckts i Sociala Meddelanden. Avsikten är att föreliggande redogörelse skall bli den första i en serie av årliga redogörelser.

Redogörelsen har utarbetats av aktuarien Carl Y:son Hermelin, som inom socialstyrelsen handhaft den närmaste ledningen av hithörande arbeten.

Stockholm i juni 1951.

ERNST BEXELIUS

ERLAND v. HOFSTEN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Sammanfattning på franska	VII
I. <i>Inledning</i>	1
II. <i>Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen</i>	3
Allmän översikt	3
Förebyggande åtgärder	5
Skyddsuppföstran	6
Under år 1949 gjorda omhändertaganden	6
Under år 1949 ikraftvarande omhändertaganden	9
Omhändertagandets längd	11
Villkorlig utskrivning m. m.	11
Samhällsvård	13
Under år 1949 gjorda omhändertaganden	13
Under år 1949 ikraftvarande omhändertaganden	14
Omhändertagandets längd	15
Fosterbarnstillsyn	16
Vårdkostnader	19
Vårdkostnader för omhändertagna barn och ungdomar	19
Vårdkostnader för fosterbarn	21
III. <i>Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott</i>	24
Barnavårdsmannaförordnanden	24
Fastställande av faderskap	26
Barnavårdsmän	26
Bidragsförskott	26
IV. <i>Barnhem och ungdomsvårdsskolor</i>	28
Barnhem	28
Ungdomsvårdsskolor	29

TABLE DES MATIÈRES.

	Page.
Résumé en français	VII
I. <i>Introduction</i>	1
II. <i>Activité des Comités de protection de l'enfance conformément à la loi sur la protection de l'enfance</i>	3
Aperçu général	3
Mesures préventives	5
Education protectrice	6
Nombre des enfants et des jeunes gens recueillis en 1949	6
Nombre des enfants et des jeunes gens soumis à l'éducation protectrice en 1949	9
Durée de l'éducation protectrice	11
Libération conditionnelle, etc.	11
Protection sociale	13
Nombre des enfants recueillis en 1949	13
Nombre des enfants placés sous la protection sociale en 1949	14
Durée de la protection sociale	15
Surveillance des pupilles	16
Dépenses d'entretien	19
Dépenses d'entretien des enfants et des jeunes gens recueillis	19
Dépenses d'entretien des pupilles	21
III. <i>Curatelle et avances de pension d'entretien</i>	24
Constitution des curateurs	24
Etablissement de la paternité	26
Curateurs	26
Avances de pension d'entretien	26
IV. <i>Asiles d'enfants et écoles de protection de la jeunesse</i>	28
Asiles d'enfants	28
Ecoles de protection de la jeunesse	29

Résumé.

Dispositions de la loi sur la protection de l'enfance par la société.

La protection de l'enfance par la société est prévue dans les dispositions de plusieurs lois, dont la loi sur la protection de l'enfance de l'année 1924 (à laquelle des modifications ont été apportées en 1934, 1936 et 1945) est la plus importante. Aux termes de cette loi, il doit exister dans chaque commune un Comité de protection de l'enfance auquel il appartient, dans des cas spéciaux, d'intervenir afin d'assurer protection, soins ou éducation aux enfants et aux jeunes gens, soit au moyen de mesures préventives, soit en les recueillant en vue d'éducation protectrice ou de protection sociale. Les Comités de protection de l'enfance sont chargés aussi de la surveillance des pupilles.

Aux termes d'autres lois que la loi sur la protection de l'enfance, il incombe encore aux Comités de protection de l'enfance de constituer des curateurs et de régler les questions relatives aux avances de pension d'entretien des enfants.

Les mesures préventives peuvent consister pour les enfants de moins de 18 ans en recommandations aux parents, en avertissements aux enfants, en la prescription de placer l'enfant dans un établissement approprié, créé pour venir en aide à l'éducation dans la famille (par exemple, crèche, ouvroir, jardin d'enfants) ou encore de veiller à ce que l'enfant ait une occupation convenable, celle-ci étant fixée par le Comité. Les jeunes gens âgés de 18 à 21 ans seront astreints par le Comité à mener une vie régulière et, si cela est nécessaire, le Comité les aidera à se procurer du travail. On aura recours à l'éducation protectrice lorsque les circonstances sont telles qu'une intervention doit avoir lieu, même contre la volonté des parents. C'est le cas de tous les enfants ou jeunes gens de caractère vicieux ou en danger de devenir vicieux mais aussi de ceux qui dans leur famille sont l'objet de mauvais traitements ou d'un grave manque de soins ou dont la vie ou la santé sont en péril. Avant qu'un enfant puisse être recueilli en vue d'éducation protectrice des mesures préventives doivent avoir été essayées, afin que nul enfant ne

soit séparé de sa famille sans qu'une telle intervention se soit avérée indispensable. Un enfant qui vit dans des conditions par trop précaires ou dont l'état de santé nécessite des soins spéciaux sera recueilli et placé sous la protection sociale, à condition que des secours donnés à domicile ne soient pas suffisants pour remédier à l'état d'indigence. Pour qu'un enfant soit placé sous la protection sociale il est toujours nécessaire que les parents donnent leur assentiment. Par *pupilles*, on entend les enfants de moins de 16 ans qui sont élevés chez d'autres personnes que leurs parents ou chez un tuteur spécialement commis. Ne sont pas soumis à la surveillance du Comité de protection de l'enfance d'une commune les enfants recueillis en vue d'éducation protectrice ou de protection sociale et placés en pension dans des familles domiciliées dans la commune.

Activité des Comités de protection de l'enfance telle qu'elle est définie par la loi sur la protection de l'enfance.

La statistique sur la protection de l'enfance, qui depuis 1947 est établie pour chaque année, comprend principalement des données sur l'activité des Comités de protection de l'enfance, telle qu'elle est exercée aux termes de la loi. La documentation primaire consiste en comptes rendus statistiques que les Comités font parvenir annuellement à la Direction générale de la Prévoyance sociale.

Le nombre total des enfants et des jeunes gens qui, en 1949, ont fait l'objet de mesures ou de surveillance de la part des Comités de protection de l'enfance, conformément aux dispositions de la loi, est calculé s'être élevé à environ 63 000. De ceux-ci, 41 % avaient été recueillis en vue de protection sociale et 56 % étaient des pupilles placés sous la surveillance des Comités. Le nombre des enfants et des jeunes gens recueillis pour éducation protectrice s'élevait à 12 % et le nombre de ceux ayant fait l'objet de mesures préventives à 8 % du total des 63 000 (dans les cas où le même enfant a donné lieu à plusieurs mesures préventives au cours de l'année, chaque mesure a été comptée une fois dans le calcul du pourcentage).

Mesures préventives.

Le nombre des enfants et des jeunes gens qui pendant l'année 1949 ont fait l'objet de mesures préventives s'est élevé à 5 066, dont 3 694 (73 %) étaient des garçons. Un septième étaient âgés de moins de 7 ans, la moitié avaient de 7 à 16 ans et un bon tiers plus de 16 ans. La proportion des enfants nés hors mariage était de 10 %. Comme point de comparaison, mentionnons que de tous les enfants de moins de 18 ans dans l'ensemble de la population, environ 5 % sont nés hors mariage. Du total des enfants et des jeunes gens ayant donné lieu à des mesures préventives, 134 (3 %) avaient durant l'année été recueillis en vue d'éducation protectrice.

Education protectrice.

Pendant l'année 1949 ont été recueillis pour éducation protectrice 968 enfants de moins de 18 ans et 90 jeunes gens de plus de 18 ans. Le nombre des enfants et des jeunes gens qui pendant l'année entière ou une partie de l'année se trouvaient soumis à l'éducation protectrice était de 7 314, c'est-à-dire 1,5 % de moins qu'en 1948 et 3,1 de moins qu'en 1947. Parmi ceux qui avaient été recueillis et étaient âgés de moins de 18 ans, les garçons étaient plus nombreux que les filles. Par contre, les filles étaient en majorité parmi les jeunes gens recueillis dans les âges entre 18 et 21 ans. Un quart à peine de l'ensemble étaient nés hors mariage. Du groupe des moins de 18 ans, 50 % étaient d'âge scolaire (7—16 ans), 13 % au-dessous de cet âge et 37 % au-dessus de l'âge scolaire.

La raison de l'intervention était dans 31 % de l'ensemble des cas un grave manque de soins, des mauvais traitements ou quelque autre cause de danger pour la vie ou la santé. A la campagne, les cas «en danger de devenir vicieux» représentaient 42 % de l'ensemble et les cas de «caractère vicieux» 23 %. Dans les villes, par contre, 25 % se rangeaient dans le groupe «en danger de devenir vicieux» et 46 % dans le groupe «caractère vicieux». Des enfants et des jeunes gens recueillis à la campagne, 58 % étaient placés en pension dans des familles et 14 % dans des «écoles de protection de la jeunesse». Pour ceux recueillis dans les villes, les proportions correspondantes étaient 37 et 34. Dans des asiles d'enfants étaient placés 16 % de ceux recueillis à la campagne (dans les villes 18 %). Le reste (campagne 13 %, villes 11 %) étaient confiés à un «autre établissement» (d'ordinaire un établissement sanitaire).

Protection sociale.

En 1949, pendant l'année entière ou partie de celle-ci, 25 844 enfants se trouvaient placés sous la protection sociale. Dans ce nombre, qui dépasse de 3 % celui de l'année 1948 et de 1 % celui de l'année 1946, sont compris 8 950 enfants recueillis au cours de l'année. De tous les enfants recueillis pour protection sociale, 56 % étaient des garçons. La proportion des enfants nés hors mariage était de 42 %. La moitié des enfants étaient dans les âges de 7 à 16 ans, 45 % avaient moins de 7 ans et 5 % plus de 16 ans. Comme cause de l'intervention était indiqué le plus souvent la misère de la famille, l'abandon ou le décès des parents, moins souvent la maladie (dans 13 % des cas). Un peu plus de la moitié (58 %) des enfants recueillis étaient confiés à des familles, 31 % à des asiles d'enfants et 11 % à «un autre établissement».

Surveillance des pupilles.

Le nombre des pupilles placés sous la surveillance des Comités de protection de l'enfance s'est élevé en 1949 à 35 108, ce qui est 1 % de moins qu'en 1948. Dans le nombre sont compris 2 223 enfants que le Comité de protection de l'enfance de Stockholm a placés dans des familles hors de la ville. Du fait que les Comités des communes où séjournent ces 2 223 enfants sont dispensés de leur surveillance, le nombre des pupilles indiqués comme étant placés sous la surveillance des Comités locaux de protection de l'enfance s'élève à 32 885. De ceux-ci, 55 % étaient nés hors mariage (touchant la proportion des enfants nés hors mariage dans l'ensemble de la population, voir plus haut l'alinéa «Mesures préventives»). Des enfants, 36 % avaient moins de 7 ans, 59 % avaient de 7 à 16 ans et 5 % plus de 16 ans.

Dépenses d'entretien.

Les données relatives aux dépenses encourues pour l'entretien des enfants recueillis concernent les dépenses brutes directes des communes, indépendamment du fait si ces dépenses ont été ou non remboursées dans la suite aux communes. Pour 14 % des enfants recueillis les dépenses n'avaient pas été indiquées. Pour les 86 restants, les Comités de protection de l'enfance avaient ensemble versé 12,5 millions de couronnes, dont 11,5 millions de couronnes (92 %) étaient constitués par les dépenses d'entretien des enfants et le reste, 1 million de couronnes (8 %) représentait les frais d'équipement, de voyages etc. Les

trois cinquièmes du montant total concernaient les enfants et les jeunes gens placés dans des familles. Le coût de l'entretien était en moyenne et par mois de 43 couronnes pour les enfants et les jeunes gens en pension dans des familles.

Pour les pupilles devait être indiquée la rémunération versée aux parents nourriciers. Des pupilles placés sous la surveillance « locale », 35 % étaient entretenus gratuitement et 59 % moyennant une rémunération mensuelle. Les 6 % restants comprenaient les pupilles pour lesquels la rémunération n'était pas fixe ou pour lesquels le montant et la nature de la rémunération n'était pas mentionnée. En moyenne et pour l'ensemble des pupilles qui étaient entretenus moyennant rémunération, la pension se montait en 1949 à 36 couronnes par mois. La moyenne correspondante n'a pas cessé de s'élever dans les comptes rendus d'une année à l'autre.

Curatelle et avances de pension d'entretien.

Un curateur doit être constitué pour tous les enfants nés hors mariage et, en certains cas, pour des enfants nés dans le mariage. A la fin de l'année 1949, un curateur était constitué pour 15 708 enfants nés dans le mariage et pour 83 944 enfants nés hors mariage. La cessation pendant l'année 1949 des fonctions de curateurs d'enfants nés hors mariage (12 144) avait pour cause dans 43 % des cas la légitimation de l'enfant par le mariage des parents, dans 13 % des cas l'adoption de l'enfant et dans 36 % des cas le fait que l'enfant avait atteint l'âge de 16 ou de 18 ans. Les fonctions de curateurs d'enfants nés dans le mariage avaient pendant la même année cessé pour 1 130 enfants. Pour 12 % de ces enfants, la raison était l'adoption, pour 50 % l'âge de 16 ou de 18 ans atteint par l'enfant et pour 37 % « une autre raison ».

A la fin de 1949, le nombre des personnes faisant fonction de curateurs était de 3 919, dont 2 961 hommes et 958 femmes. Les curateurs femmes étaient peu nombreux à la campagne (20 %) mais en majorité dans les villes (69 %).

Si le père d'un enfant né hors mariage ou d'un

enfant d'une femme dont il est divorcé est astreint au paiement d'une pension alimentaire par jugement ou par accord et qu'il manque à remplir ses obligations, le Comité de protection de l'enfance verse une avance sur la pension due. Cette « avance de pension d'entretien » s'élève actuellement au maximum à 250 couronnes par enfant et par an. Le nombre des enfants ayant bénéficié d'avances de pension d'entretien a été en 1949 de 36 914, ce qui est 8 % de plus qu'en 1948. Les sommes ainsi versées étaient passées de 6·36 millions de couronnes en 1948 à 7·15 millions de couronnes en 1949. Les pères redevables de ces avances de pension ont remboursé 2·78 millions de couronnes pendant l'année 1949.

Asiles d'enfants et écoles de protection de la jeunesse.

Il incombe en dernier lieu à chaque Conseil général de veiller à ce qu'existe dans sa circonscription le nombre nécessaire de places dans les asiles d'enfants. Il y a pour chaque circonscription un plan spécial d'organisation de la protection de l'enfance dans ces asiles. En 1949, on comptait dans l'ensemble de la Suède 291 asiles d'enfants, dont 23 centres de puériculture pour le soin des enfants du premier âge non accompagnés de leurs mères, 41 foyers maternels pour le soin des enfants du premier âge accompagnés de leurs mères, 113 asiles dépositaires pour le soin et l'éducation temporaires ainsi que pour l'observation d'enfants âgés de plus d'un an et 57 asiles d'enfants pour le soin permanent ou pour le soin et l'éducation pendant un temps plus ou moins long d'enfants âgés de plus d'un an.

Les enfants et les jeunes gens qui ont été recueillis en vue d'éducation protectrice en raison de leur caractère vicieux, et que l'on n'a pas estimé pouvoir être mis en pension dans des familles ou des asiles d'enfants sont ordinairement placés dans des écoles de protection de la jeunesse. Ces écoles étaient en 1949 au nombre de 26 et avaient ensemble 1 015 places. Depuis le 1er juillet 1950 l'Etat gère toutes les écoles de protection de la jeunesse.

I. Inledning.

Med uttrycket »samhällets barnavård» avses i regel barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen. Statistik över samhällets barnavård har sedan år 1928 upprättats för vart tredje år, ursprungligen av statistiska centralbyrån men fr. o. m. år 1938 av socialstyrelsen. På framställning av socialstyrelsen förordnade Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1947, att denna statistik fr. o. m. år 1947 skulle upprättas årligen.

Så länge barnavårdsstatistiken utarbetades för vart tredje år publicerades utförliga redogörelser (»Samhällets barnavård») i serien Sveriges officiella statistik. Den senaste redogörelsen, som avsåg år 1946, innehöll 109 sidor. Sedan statistiken blivit årlig har emellertid tryckning av så omfattande redogörelser ej ansetts böra ifrågakomma. Socialstyrelsen har därför begärt och erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att fr. o. m. år 1949 låta trycka årliga redogörelser för barnavårdsstatistiken, till sitt omfång ungefär en tredjedel av tidigare berättelser. Bearbetningen (enligt hålkortsmetoden) av 1949 års material är därför betydligt mindre omfattande än av materialet för år 1946. Sålunda har i förevarande redogörelse redovisningen per län och riksområde slopats, vilket bl. a. innebär, att ingen tabellbilaga utarbetats. Även texttabellerna äro färre och textkommentarerna avsevärt kortare än förut. Enligt planen för barnavårdsstatistikens fortsatta publicering skulle varje år någon viss begränsad del av statistiken behandlas utförligare än övriga delar. I enlighet härmed har statistiken över fosterbarnen år 1949 gjorts mer detaljerad än vad som eljest kunnat ske.

Barnavårdsstatistikens primärmaterial utgöres av de statistiska redogörelser, som barnavårdsnämnderna varje år lämna till socialstyrelsen. För dessa redogörelser har socialstyrelsen efter Kungl. Maj:ts bemyndigande fastställt en särskild blankett. Uppgifterna i redogörelsen grunda sig i huvudsak på barnavårdsnämndernas förteckningar över barn, som varit föremål för deras verksamhet.

Särskild barnavårdsnämnd fanns år 1949 i 2 381 kommuner och 5 fattigvårdssamhällen. I 107 kommuner, där särskild barnavårdsnämnd saknades, skötte fattigvårdsstyrelsen, förstärkt med en präst och en lärare eller lärarinna, barnavårdsnämndens åligganden. Barnavårdsstatistiken för år 1949 grundar sig således på 2 493 till socialstyrelsen insända redogörelser.

Blanketten till barnavårdsnämndernas redogörelser för år 1949 hade i huvudsak samma utseende som 1946 års blankett. Den sistnämnda finns avtryckt i »Samhällets barnavård år 1946» sid. 3 och 4. Blankettens första sida innehåller summariska uppgifter om barnavårdsmanaförordnanden,

om fastställda faderskap och om bidragsförskott. För resultaten av dessa uppgifters bearbetning redogöres i kap. III. Den andra och den tredje sidan upptages av en förteckning över barn och ungdomar, som under år 1949 varit föremål för barnavårdsnämndens åtgärder enligt barnavårdslagens 22 § (skyddsuppfostran), 23 § (förebyggande åtgärder) eller 29 § (sambhållsvård). På blankettens fjärde sida slutligen skulle barnavårdsnämnden lämna en förteckning över fosterbarn under nämndens tillsyn. En redogörelse för statistiken över barnavårdsnämndernas omhändertagande verksamhet och över fosterbarnstillsynen lämnas i efterföljande kap. II. Redogörelsen för barnhem och ungdomsvårdsskolor i kap. IV grundar sig på uppgifter, till vilka socialstyrelsen äger tillgång såsom högsta tillsynsmyndighet över barnhem och ungdomsvårdsskolor.

II. Barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen.

Allmän översikt.

Hela antalet barn och ungdomar, som var föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder enligt barnavårdslagen, har på grundval av barnavårdsstatistikens uppgifter beräknats till 65 000 år 1931, till 66 000 år 1937 men till 58 000 år 1940. Sedan har antalet åter stigit, och utgjorde åren 1947—1949 ungefär 63 000. Utvecklingen inom olika grenar av samhällets barnavård framgår av tab. 1. Antalet barn och ungdomar, föremål för förebyggande åtgärder, visar i stort sett en jämn ökning från år 1928 till år 1940. Om man bortser från den starka ökningen mellan åren 1940 och 1943, vilken torde bero på noggrannare redovisning år 1943 än tidigare, kan denna jämnt stigande utveckling anses ha omfattat hela perioden 1928—1949. Antalet för skyddsuppfostran omhändertagna personer steg till år 1946 men har sedan minskat. Samhällsvården hade däremot sin största omfattning redan år 1934, varefter den minskat till år 1948 för att åter stiga år 1949. Beträffande fosterbarnen bör det framhållas, att till följd av fosterbarnsbegreppets ändrade innebörd fr. o. m. år 1946, uppgifterna om antalet fosterbarn för åren 1946—1949 ej äro fullt jämförbara med motsvarande uppgifter för tidigare år. Därtill kommer, att redovisningen av fosterbarnen numera (särskilt efter år 1947) är betydligt fullständigare än förr. Av dessa skäl är det osäkert, om och i vad mån förändringarna i det *redovisade* antalet fosterbarn motsvaras av förändringar i det *faktiska* antalet. I antalet fosterbarn under tillsyn — 35 108 — ingå 2 223 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn, som utackorderats i enskilda hem utom kommunen. Barnavårdsnämnderna i vistelsekommunerna äro befriade från tillsynen över dessa barn (barnavårdslagens 60 § 1 mom.).

Av det beräknade totala antalet barn och ungdomar (63 000), som var föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder eller tillsyn enligt barnavårdslagen, hade år 1949 41 % varit omhändertagna för samhällsvård. Fosterbarnstillsynen berörde 56 %. Antalet personer, omhändertagna för skyddsuppfostran, uppgick däremot endast till 12 % och antalet personer med förebyggande åtgärder till 8 % av nyssnämnda 63 000.¹ Kvantitativt sett (om klienteletets storlek tages som måttstock) domineras således barnavårdsnämndernas verksamhet enligt barnavårdslagen av samhällsvården och fosterbarnstillsynen. Under barnavårdsnämndernas fosterbarnstillsyn stå de barn, som äro fosterbarn enligt barnavårdslagens 49 § (barn under 16 år, som fostras i annat enskilt hem än hos föräldrarna eller särskilt förordnad

¹ De, som varit föremål för flera åtgärder under året, ha vid procenttalens beräkning räknats en gång för varje åtgärd.

Tab. 1. Översikt över barnavårdsnämndernas verksamhet åren 1928—1949.

År	Antal barn och ungdomar									
	föremål för förebyggande åtgärder		som omhändertogs under året (nyttillkomna)			föremål för skyddsuppfostran eller samhällsvård (samtliga)			föremål för förebyggande åtgärder eller omhändertagande	under tillsyn som fosterbarn
	Hela antalet	Därav senare under året omhändertagna	Skydds- upp- fostran	Sam- hålls- vård	Till- hoga	Skydds- upp- fostran	Sam- hålls- vård	Till- hoga		
1928	2 061	230	1 061	6 624	7 570	4 765	30 689	35 351	37 182	29 562
1931	2 455	183	1 049	7 247	8 162	5 578	33 358	38 846	41 118	31 517
1934	2 154	161	938	7 323	8 140	6 151	36 874	42 951	44 944	32 313
1937	2 569	138	977	7 348	8 294	6 418	35 782	42 087	44 518	29 647
1940	2 920	224	1 010	6 157	7 137	6 516	30 021	36 453	39 149	27 105
1943	4 413	381	1 341	6 658	7 919	7 748	27 716	35 275	39 332	26 488
1946	4 583	223	989	6 916	7 867	7 922	25 539	33 333	37 681	29 198
1947	4 768	170	970	7 132	8 076	7 549	25 213	32 631	37 229	32 718
1948	5 057	236	1 070	7 756	8 788	7 423	25 139	32 409	37 200	35 522
1949	5 066	227	1 058	8 950	9 934	7 314	25 844	32 970	37 809	35 108

förmyndare, vilken har vårdnaden om barnet). Undantagna från fosterbarnstillsynen (50 §) äro för samhällsvård eller skyddsuppfostran omhändertagna barn, som utackorderats i enskilda hem inom den omhändertagande barnavårdsnämndens område. Dessa barn äro emellertid vad man i dagligt tal menar med fosterbarn likaväl som fosterbarnen i lagens mening. Deras antal var år 1949 8 677. I barnavårdsstatistiken redovisas således år 1949 43 785 »fosterbarn i vidsträckt bemärkelse». Om man med fosterbarn avser »fosterbarn i vidsträckt bemärkelse», stiger därför gruppens andel av det totala antalet personer, som varit föremål för barnavårdsnämndernas åtgärder under år 1949, från 56 till 70 %.

I nedanstående tablå kan fördelningen efter kön, ålder och börd år 1949 jämföras hos de fyra grupperna — förebyggande åtgärder, skyddsuppfostran, samhällsvård och fosterbarnstillsyn.

	Antal barn och ungdomar föremål för				
	förebyggande åtgärder	skyddsuppfostran	samhällsvård	Tillhoga	Antal fosterbarn under tillsyn
Hela antalet	5 066	7 314	25 844	37 809	35 108
Därav i %					
a) Gossar	72.9	58.4	55.9	58.6	50.1
b) I åldern under 7 år	14.0	13.0	44.7	34.6	35.4
7—16 »	48.8	47.7	49.7	49.2	59.4
16— »	37.2	39.3	5.6	16.2	5.2
c) Födda u. ä.	9.8	23.1	41.8	34.1	54.5

Könsproportionen var således »normal» (d. v. s. hälften pojkar och hälften flickor) hos fosterbarnen. Hos de övriga grupperna övervägde pojkarna — mest hos gruppen förebyggande åtgärder och minst hos gruppen samhällsvård. Olika förhållanden i åldersfördelningen bero i stort sett på lagens bestämmelser om vilka åldrar varje form av ingripande kan avse. Som bekant kun-

na förebyggande åtgärder och omhändertagande för skyddsuppfostran i fall av vanvård eller fara för vanart tillgripas före fyllda 16 år och i vanartsfall före fyllda 18 år (i vissa fall 21 år). Omhändertagande för samhällsvård kan endast göras före fyllda 16 år (vid vilken ålder tidigare beslutad samhällsvård skall upphöra). Också fosterbarnstillsynen gäller i regel barn under 16 år. En stor del av de omhändertagna barnen och fosterbarnen har utomäktenskaplig börd. Störst var andelen u. ä. födda av fosterbarnen (55 %). Motsvarande procenttal för samhällsvård, skyddsuppfostran och förebyggande åtgärder bilda, som framgår av tablån, en fallande serie. Till jämförelse kan nämnas, att av samtliga barn under 18 år i hela befolkningen torde omkring 5 % ha utomäktenskaplig börd.

Till belysning av frågan hur ofta det förekommer att barnavårdsnämnderna ingripa enligt barnavårdslagen har antalet barn och ungdomar, föremål för förebyggande åtgärder, och antalet barn och ungdomar, föremål för skyddsuppfostran, beräknats per 1 000 personer under 18 år inom hela befolkningen. Resultat blev i förra fallet 2.8 och i det senare 4.0. Antalet barn, omhändertagna för samhällsvård, per 1 000 barn under 16 år var 15.5 och antalet fosterbarn 21.1. Räknar man med »fosterbarn i vidsträckt bemärkelse» i stället för »fosterbarn under tillsyn», blir sistnämnda tal 26.3.

Förebyggande åtgärder.

De förebyggande åtgärder enligt barnavårdslagens 23 § kunna vara av olika slag, nämligen beträffande barn under 18 år, förmaning till föräldrarna, varning till barnet, anlitande av lämplig, till stöd för hemuppfostran inrättad anstalt (t. ex. barnkrubba, arbetsstuga, barnträdgård, barnavårdscentral) eller av barnavårdsnämnden bestämd sysselsättning. Ungdomar i åldern 18—21 år skola av nämnden tillhållas föra ett ordentligt liv, allvarligt erinras om de följder, som i annat fall kunna inträda för dem, samt om så befinnes lämpligt, hjälpas med anskaffande av arbete. Uppgifter om vilket eller vilka slag av dessa förebyggande åtgärder, som använts i de olika fallen, saknas på blanketten till 1949 års barnavårdsstatistik. Den innehåller sålunda endast uppgifter om vilka barn och ungdomar, som under redovisningsåret varit föremål för någon eller några åtgärder enligt barnavårdslagens 23 §. Antalet sådana personer var år 1949 5 066. Deras fördelning efter kön, ålder och börd framgår av tab. 2, i vilken också motsvarande fördelningar för åren 1947 och 1948 medtagits. Såsom redan påpekats i den allmänna översikten var pojknarnas övervikt bland barn och ungdomar med förebyggande åtgärder betydande (73 % pojkar). Sedan år 1947 hade i detta avseende ingen förändring skett. Även åldersfördelningen var nästan exakt densamma de tre åren — en sjundedel under 7 år, hälften mellan 7 och 16 år och drygt en tredjedel över 16 år. Någon väsentlig skillnad mellan åldersfördelningen hos pojkarna och hos flickorna rådde ej. Andelen u. ä. födda uppgick till 10 % (jfr den allmänna översikten ovan), vilket mer

Tab. 2. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn och ungdomar, föremål för förebyggande åtgärder åren 1948 och 1949.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1948		1949	1948		1949	1947	1948		1949	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
Samtliga	1 039	1 145	100.0	4 018	3 921	100.0	100.0	5 057	100.0	5 066	100.0
Därav											
a) Gossar	815	910	79.5	2 849	2 784	71.0	71.2	3 664	72.5	3 694	72.9
Flickor	224	235	20.5	1 169	1 137	29.0	28.8	1 393	27.5	1 372	27.1
b) I åldern											
under 7 år...	92	96	8.4	563	613	15.6	12.3	655	12.9	709	14.0
7—16 »...	569	615	53.7	1 918	1 859	47.4	49.9	2 487	49.2	2 474	48.8
16—18 »...	237	265	23.1	885	813	20.8	22.4	1 122	22.2	1 078	21.3
18—21 »...	134	165	14.4	596	576	14.7	14.2	730	14.4	741	14.6
21— »...	7	4	0.4	56	60	1.5	1.2	63	1.3	64	1.3
c) Födda u. ä...	132	128	11.2	400	368	9.4	10.0	532	10.5	496	9.8

konkret uttryckt innebär, att var tionde person, föremål för förebyggande åtgärder, hade utomäktenskaplig börd.

Förebyggande åtgärder skola som bekant i regel försökas, innan vederbörande omhändertages för skyddsuppfostran. Av tab. 1 framgår, att 227 personer dvs. 4 % av de 5 066 barn och ungdomar, som år 1949 varit föremål för förebyggande åtgärder, omhändertogs under året. Emellertid omhändertogs 93 av nämnda 227 personer för samhällsvård. De för skyddsuppfostran omhändertagna (134) utgjorde således 3 % av hela antalet barn och ungdomar med förebyggande åtgärder under året.

Skyddsuppfostran.

Under år 1949 gjorda omhändertaganden. Under år 1949 omhändertogs för skyddsuppfostran 968 barn under 18 år (22 § a, b, c). Deras fördelning efter kön, ålder och börd samt motsvarande fördelningar för dem, som åren 1947 och 1948 omhändertogs för skyddsuppfostran, kunna studeras i tab. 3. Av de omhändertagna voro $\frac{2}{3}$ pojkar och $\frac{1}{3}$ flickor — samma proportioner som åren 1947 och 1948. Med avseende på ålderssammansättningen finner man, att såväl på landsbygden som i städerna barnen i skolåldern (7—16 år) utgjorde ungefär hälften av hela antalet omhändertagna barn. På landet voro 33 % av barnen under och 19 % över skolåldern, medan det omvända förhållandet rådde i städerna: 20 % under och 36 % över skolåldern. Ungefär en femtedel av barnen hade utomäktenskaplig börd dvs. samma andel som åren 1947 och 1948.

Enligt 22 § d omhändertogs under år 1949 90 personer i åldern 18—21 år. De flesta hade omhändertagits av barnavårdsnämnderna i städerna.

I tab. 4 ha de barn och ungdomar, som år 1949 omhändertogs för skyddsuppfostran, delats i fyra grupper, allt efter det moment av 22 §, som åbe-

Tab. 3. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn och ungdomar, som åren 1948 och 1949 omhändertogs för skyddsuppfostran.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1948		1949	1948		1949	1947		1948	1949	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
<i>Barn omhändert. före fyllda 18 år enl. 22 § a, b, c</i>											
Samtliga	405	381	100-0	602	587	100-0	100-0	1 007	100-0	968	100-0
Därav											
a) Gossar	221	214	56-2	357	372	63-4	57-2	578	57-4	586	60-5
Flickor	184	167	43-8	245	215	36-6	42-8	429	42-6	382	39-5
b) I åldern											
under 7 år	145	124	32-6	107	120	20-4	26-3	252	25-1	244	25-2
7—16 »	192	186	48-8	307	258	44-0	49-2	499	49-5	444	45-9
16—18 »	68	71	18-6	188	209	35-6	24-5	256	25-4	280	28-9
c) Födda u. ä.	96	72	18-9	118	108	18-4	20-4	214	21-3	180	18-6
<i>Ungdomar omhändert. i åldern 18—21 år enl. 22 § d.</i>											
Samtliga	10	21	100-0	53	69	100-0	100-0	63	100-0	90	100-0
Därav											
a) Män	3	9	42-9	21	31	44-9	36-4	24	38-1	40	44-4
Kvinnor	7	12	57-1	32	38	55-1	63-6	39	61-9	50	55-6
b) Födda u. ä.	2	3	14-3	10	16	23-2	18-2	12	19-0	19	21-1

ropats vid omhändertagandet. En sådan uppdelning visar i stora drag orsakerna till omhändertagandena. Av tabellen framgår, att vanart under 18 år var vanligare hos pojkar (49 % av fallen) än hos flickorna (33 %), medan däremot vanartsfallen i åldern 18—21 år voro något talrikare bland

Tab. 4. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn och ungdomar, som år 1949 omhändertogs för skyddsuppfostran.

	Landsbygden	Städerna	Gossar	Flickor	I åldern			
					under 7 år	7—16 år	16—18 år	18—21 år
Hela antalet barn och ungdomar	402	656	626	482	244	444	280	90
Därav								
a) i åldern under 18 år	381	587	586	382	244	444	280	.
b) » » 18—21 »	21	69	40	50	.	.	.	90
Antal redovisade orsaker till omhändertagandet	459	742	707	494	298	526	287	90
Därav i %								
Vanvård	32-9	22-5	23-3	31-0	61-4	24-9	1-4	.
Fara för vanart	33-6	17-7	22-2	25-9	38-3	30-6	3-5	.
Vanart, under 18 år	29-4	50-8	49-1	33-4	0-3	44-5	95-1	.
» 18—21 »	4-1	9-0	5-4	9-7	.	.	.	100-0
Antal redovisade vårdfall	393	747	655	485	265	474	302	99
Därav i %								
Enskilt hem	39-4	19-7	26-0	27-2	33-2	32-1	17-5	9-1
Barnhem	34-1	32-1	31-3	34-9	61-1	36-1	10-3	10-1
Ungdomsvårdsskola	15-8	35-7	34-5	21-2	—	23-0	53-0	60-6
Annan anstalt	10-7	12-5	8-2	16-7	5-7	8-8	19-2	20-2
Antal personer, vilkas omhändertagande ej verkstälts	40	77	72	45	30	55	25	7

flickorna än bland ynglingarna. Fara för vanart ansågs ha förelegat både för pojkar och flickor i ungefär $\frac{1}{4}$ av samtliga fall. Vanvård, misshandel eller annan fara till liv eller hälsa slutligen hade för pojkarna föranlett omhändertagandet i omkring $\frac{1}{4}$ av fallen och för flickorna i knappt $\frac{1}{3}$ av fallen. Orsakerna växla av naturliga skäl med barnens ålder — ju äldre barnen äro, desto större roll spela vanartsfallen. Mellan städer och landsbygd rådde den skillnaden, att i städerna voro vanartsfallen talrikare men på landsbygden fallen av vanvård och fara för vanart. Delvis torde detta sammanhånga med den förut omtalade skillnaden i åldersavseende mellan barn som omhändertagits på landsbygden och i städerna (jfr tab. 3). Såsom framgår av nedanstående tablå kvarstå dock olikheterna, även om jämförelsen inskränkes till barn i skolåldern.

	Landsbygden			Städerna		
	Gossar	Flickor	Samtliga	Gossar	Flickor	Samtliga
Antal under år 1949 omhändertagna barn i åldern 7—16 år	110	76	186	184	74	258
Antal redovisade orsaker till omhändertag. .	131	86	217	214	95	309
Därav i %						
Vanvård m. m.	23·7	39·5	30·0	17·8	29·5	21·4
Fara för vanart	40·4	36·1	38·7	20·1	35·8	24·9
Vanart	35·9	24·4	31·3	62·1	34·7	53·7

Beträffande vårdformen visa relativtalen i tab. 4, att ungefär $\frac{1}{3}$ av pojkarna men endast $\frac{1}{4}$ av flickorna intogs på ungdomsvårdsskolor. Vanartsfallen voro, som förut nämnts, talrikare i städerna än på landsbygden. Av barn och ungdomar, omhändertagna i städerna, intogs också en större del (36 %) på ungdomsvårdsskola än av dem, som omhändertagits på landet (16 %), där i stället vårdformen »enskilt hem» spelade en relativt större roll.

Hur vårdformen varierade med orsakerna till omhändertagandet visas i nedanstående tablå.

	Gossar				Flickor			
	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år
Antal redovisade vårdfall. .	184	165	356	33	170	148	188	61
Därav i %								
Enskilt hem	35·3	41·8	17·1	13·2	35·9	39·9	21·3	6·6
Barnhem	58·2	47·9	18·0	5·3	56·5	50·0	15·4	13·1
Ungdomsvårdsskola ..	0·5	2·4	55·9	71·0	—	2·0	37·2	54·1
Annat anstalt	6·0	7·9	9·0	10·5	7·6	8·1	26·1	26·2

Variationerna från den ena orsaksgruppen till den andra och inom varje orsaksgrupp voro i stort sett av samma slag för pojkar och för flickor. Vård på annan anstalt (oftast sjukvårdsanstalt) var dock inom vanartsgruppen betydligt vanligare för flickor än för pojkar.

Skillnaden mellan landsbygden och städerna med avseende på vårdfallens fördelning på olika vårdformer och orsaksgupper framgår av följande tablå.

	Landsbygden				Städerna			
	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år	Vanvård m. m.	Fara för vanart	Vanart under 18 år	Vanart 18—21 år
	Antal redovisade vårdfall..	148	156	129	17	206	157	415
Därav i %								
Enskilt hem	43.9	47.5	30.2	11.8	29.6	34.4	15.0	8.5
Barnhem	52.0	42.3	11.6	—	61.2	55.4	18.8	12.2
Ungdomsvårdsskola ..	—	1.9	39.6	64.7	0.5	2.6	52.5	59.8
Annan anstalt	4.1	8.3	18.6	23.5	8.7	7.6	13.7	19.5

De som omhändertogs på landsbygden placerades således genomgående (i alla fyra orsaksgupperna) oftare i enskilda hem än de i städerna omhändertagna. Anstalter av olika slag (barnhem, ungdomsvårdsskolor etc.) anlätades däremot mer av städernas barnavårdsnämnder. Det bör framhållas, att dessa uppgifter om vård sättet avse dem, som under redovisningsåret omhändertagits för skyddsuppfostran. För värden av samtliga barn och ungdomar, omhändertagna för skyddsuppfostran, redogöres på sid. 10 och 11.

I vilken utsträckning barn och ungdomar, som år 1949 omhändertagits för skyddsuppfostran, varit föremål för förebyggande åtgärder under året, framgår av följande tablå.

	Antal barn och ungdomar			D ä r a v						
	Landsbygden	Städerna	Hela riket	gossar	flickor	i åldern			födda i ä.	födda u. ä.
						under 7 år	7—16 år	16 år och däröver		
Antal barn och ungdomar som omhändertagits år 1949 för skyddsuppfostran	402	656	1 058	626	432	244	444	370	859	199
Därav tidigare under året föremål för förebyggande åtgärder										
a) antal	37	97	134	84	50	15	57	62	114	20
b) procent	9.2	14.8	12.7	13.4	11.6	6.1	12.8	16.8	13.3	10.1

Endast i 13 % av hela antalet fall hade omhändertagandet föregåtts av förebyggande åtgärder. Eftersom uppgifter om förebyggande åtgärder före redovisningsåret saknas, måste man härvid bortse från dem, som före år 1949 varit föremål för förebyggande åtgärder.

Under år 1949 ikraftvarande omhändertaganden. Antalet personer, som under hela år 1949 eller någon del av året varit omhändertagna för skyddsuppfostran uppgick enligt tab. 1 till 7 314 dvs. 1.5 % mindre än år 1948

Tab. 5. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn och ungdomar, som åren 1948 och 1949 voro föremål för skyddsuppfostran.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket					
	1948		1949	1948		1949	1947	1948		1949		
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%	
<i>Barn och ungdomar omhändert. före fyllda 18 år enl. 22 § a, b, c.</i>												
Samtliga	3 126	3 055	100-0	4 014	3 984	100-0	100-0	7 140	100-0	7 039	100-0	
Därav												
a) Gossar	1 791	1 759	57-6	2 406	2 419	60-7	58-8	4 197	58-8	4 178	59-4	
Flickor	1 335	1 296	42-4	1 608	1 565	39-3	41-2	2 943	41-2	2 861	40-6	
b) I åldern												
under 7 år	487	494	16-2	443	457	11-5	13-0	930	13-1	951	13-5	
7—16 »	1 786	1 736	56-8	1 723	1 752	44-0	48-8	3 509	49-1	3 488	49-5	
16—18 »	522	549	18-0	864	865	21-7	19-9	1 386	19-4	1 414	20-1	
18—21 »	302	254	8-3	858	800	20-1	16-1	1 160	16-2	1 054	15-0	
21— »	29	22	0-7	126	110	2-7	2-2	155	2-2	132	1-9	
c) Födda u. ä.	811	757	24-8	887	867	21-8	23-3	1 698	23-8	1 624	23-1	
<i>Ungdomar omhändert. i åldern 18—21 år enl. 22 § d.</i>												
Samtliga	69	71	100-0	214	204	100-0	100-0	288	100-0	275	100-0	
Därav												
a) Män	16	21	29-6	65	71	34-8	28-9	81	28-6	92	33-5	
Kvinnor	53	50	70-4	149	133	65-2	71-1	202	71-4	183	66-5	
b) I åldern												
18—21 år	39	49	69-0	106	126	61-8	49-8	145	51-2	175	63-6	
21— »	30	22	31-0	108	78	38-2	50-2	138	48-8	100	36-4	
c) Födda u. ä.	20	21	29-6	52	45	22-1	22-2	72	25-4	66	24-0	

och 3-1 % mindre än år 1947. Deras fördelning efter kön, ålder och börd framgår av tab. 5. Bland dem, som omhändertagits före fyllda 18 år (22 § a, b, c), voro pojkarna fler än flickorna. Däremot övervägde flickorna bland ungdomar, omhändertagna i åldern 18—21 år (22 § d). Härmed torde jämföras motsvarande uppgifter i tab. 4, som ju avsåg under år 1949 nyttillkomna fall av skyddsuppfostran. Knappt en fjärdedel av de för skyddsuppfostran omhändertagna voro födda u. ä. Åldersfördelningen år 1949 visade ingen förändring sedan åren 1947 och 1948. Av gruppen omhändertagna före fyllda 18 år var hälften i skolåldern (7—16 år), 13 % under och 37 % över skolåldern.

I tab. 6 redovisas samtliga skyddsuppfostringsfalls relativa fördelning på de olika momenten av 22 § och på olika vårdformer. Vanvård, misshandel eller annan fara till liv eller hälsa var i $\frac{1}{3}$ av samtliga fall orsaken till omhändertagandet. På landet utgjorde fallen av fara för vanart $\frac{1}{3}$ av samtliga fall och vanartsfallen $\frac{1}{5}$. I städerna däremot kom $\frac{1}{4}$ på gruppen fara för vanart och $\frac{1}{2}$ på gruppen vanart. Vanartsfallen äro sålunda bland samtliga för skyddsuppfostran omhändertagna, liksom bland dem, som omhändertagits under själva redovisningsåret (tab. 4), betydligt vanligare i städerna än på landsbygden.

Beträffande vårdformerna var vård i enskilt hem vanligare för dem, som

Tab. 6. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn och ungdomar, som åren 1948 och 1949 voro föremål för skyddsuppfostran.

	Landsbygden		Städerna		Hela riket		
	1948	1949	1948	1949	1947	1948	1949
Antal redovisade orsaker	3 548	3 509	4 844	4 885	8 457	8 892	8 394
Därav i %							
Vanvård m. m.	32.5	34.5	26.6	28.6	27.3	29.0	31.1
Fara för vanart	43.4	42.1	25.4	25.5	33.5	33.0	32.4
Vanart under 18 år	22.2	21.4	43.6	41.7	35.5	34.6	33.2
» 18—21 »	1.9	2.0	4.4	4.2	3.7	3.4	3.3
Antal redovisade vårdfall	3 272	3 198	4 580	4 576	8 028	7 852	7 774
Därav i %							
Enskilt hem	55.6	57.5	35.3	37.0	42.0	43.8	45.5
Barnhem	15.9	15.6	16.3	17.5	16.5	16.1	16.7
Ungdomsvårdsskola	14.0	13.6	36.2	34.2	28.6	27.0	25.7
Annann anstalt	14.5	13.3	12.2	11.3	12.9	13.1	12.1

omhändertagits i landskommunerna än för dem, som omhändertagits i städerna. För de senare förekom i stället oftare vård på ungdomsvårdsskola. Detta sammanhänger givetvis med nyss påpekade skillnad mellan landsbygden och städerna med avseende på orsaken till omhändertagandet. Om vårdfallens fördelning på olika vårdformer i tab. 4 och i tab. 6 jämföres, finner man, att barnhemmens andel är betydligt större i tab. 4 än i tab. 6. Tillfällig vård på barnhem (upptagningshem) förekommer nämligen ofta, innan lämpligt fosterhem hunnit anskaffas.

Omhändertagandets längd. Vårdens varaktighet belyses i tab. 7, där barn och ungdomar, vilkas omhändertagande för skyddsuppfostran upphört år 1949, fördelats efter det år, då vederbörande omhändertogs, allt inom olika orsaksgupper, vårdformer, åldersgrupper m. m. För varje grupp har vidare beräknats medelantalet år, som omhändertagandet varat. I genomsnitt hade samtliga under året avgångna varit omhändertagna i 5.5 år (år 1946 5.2 år). För barn och ungdomar vårdade i enskilda hem noterades den genomsnittligt längsta »vårdtiden» (egentligen den tiden omhändertagandet varat), den kortaste däremot för dem, som vårdats på barnhem. För dem, som varit intagna på ungdomsvårdsskola, hade omhändertagandet i genomsnitt varat i 4.7 år.

Villkorlig utskrivning m. m. Uppgift om villkorlig utskrivning (barnavårdslagen 45 §) beslutad av barnavårdsnämnden, lämnades i barnavårdsnämndens redogörelse. Enligt dessa uppgifter var år 1949 antalet av barnavårdsnämnderna villkorligt utskrivna barn och ungdomar 388, varav 296 i städerna och 92 i landskommunerna. Städernas barnavårdsnämnder använde således den villkorliga utskrivningen betydligt mer än barnavårdsnämnderna på landet.

Enligt uppgift från inspektören för ungdomsvårdsskolorna blevo 609 elever vid ungdomsvårdsskolor villkorligt utskrivna år 1949. Hela antalet så-

Tab. 7. Vårdtidens längd för barn och ungdomar, omhändertagna för skydds-
uppföstran, vilka avgått år 1949.

	Antal av- gångna år 1949	Därav, i %, omhändertogs år								Omh- tagna medel- antal år
		1949	1947- 1948	1945- 1946	1943- 1944	1941- 1942	1939- 1940	1937- 1938	1936 och tidigare	
Omhändertagna på grund av										
vanvård m. m.	165	9.7	26.7	6.7	15.1	9.1	9.7	5.4	17.6	6.4
fara för vanart	208	3.4	13.5	13.0	13.0	19.2	11.5	10.1	16.3	7.5
vanart under 18 år	485	3.7	21.8	30.3	26.4	9.3	3.9	2.3	2.3	4.6
» 18—21 »	65	4.6	47.7	33.8	3.1	7.7	—	—	3.1	3.2
mer än en orsak	97	6.2	17.5	16.5	23.7	13.4	7.2	5.2	10.3	6.0
Vårdsätt:										
enskilt hem	401	4.2	16.2	16.0	17.2	15.2	9.0	6.2	16.0	6.9
barnhem	88	17.0	48.9	12.5	9.1	2.3	2.3	4.5	3.4	3.1
ungdomsvårdskola	358	2.5	17.3	34.1	28.5	9.2	5.3	1.1	2.0	4.7
annan anstalt	131	0.7	29.0	17.6	17.6	14.5	6.1	8.4	6.1	5.6
mer än ett sätt	34	17.7	38.2	5.9	8.8	8.8	2.9	5.9	11.8	4.7
ej placerade	8	25.0	62.5	12.5	—	—	—	—	—	1.5
Ålder:										
under 7 år	67	20.9	58.2	13.4	7.5	—	—	—	—	1.9
7—16 »	142	13.4	26.8	14.1	14.1	13.4	9.1	4.9	4.2	4.8
16—18 »	218	6.4	15.6	14.7	12.4	14.2	9.6	8.3	18.8	7.1
18—21 »	441	0.7	21.5	24.7	24.3	10.9	6.1	3.9	7.9	5.7
21— »	152	—	13.2	34.8	30.3	13.2	3.3	2.6	2.6	5.1
Gossar	580	6.0	20.2	21.4	20.2	12.2	7.2	4.0	8.8	5.6
Flickor	440	3.4	24.8	22.5	20.0	10.7	5.5	5.2	7.9	5.4
Födda i ä.	772	5.7	20.3	21.9	22.4	12.6	6.1	4.7	6.3	5.3
Födda u. ä.	248	2.4	27.8	21.8	12.9	8.5	7.7	4.0	14.9	6.0
Samtliga	1 020	4.9	22.1	21.9	20.1	11.6	6.5	4.5	8.4	5.5

dana villkorligt utskrivna elever var emellertid betydligt större (vid årets slut 850).

Om barnets föräldrar ej samtycka till omhändertagande för skydds-
uppföstran enligt 22 § a, b eller c, skall ett beslut om sådant omhändertagande
prövas av länsstyrelsen (25 § mom. 2). I vilken utsträckning år 1949 gäl-
lande omhändertagande för skyddsuppföstran prövats av länsstyrelserna
framgår av följande tablå. Däremot saknas uppgift om antalet omhänder-
taganden, som prövats av länsstyrelsen, men som vid denna prövning icke
blivit fastställda.

	Nyttillkomna fall		Samtliga fall	
	Antal	Därav, i %, prövade	Antal	Därav, i %, prövade
Omhändertagande för vanvård (22 § a)	318	35.5	2 610	30.9
» » fara för vanart (22 § b)	285	29.5	2 725	27.7
» » vanart under 18 år (22 § c)	508	12.0	2 773	12.6
Tillhopa	968	21.8	7 039	22.2

Ungefär vart femte omhändertagande för skyddsuppföstran enligt 22 § a,
b eller c prövas således av länsstyrelsen.

Samhällsvård.

Under år 1949 gjorda omhändertaganden. Under år 1949 omhändertogs för samhällsvård 8 950 barn, varav 2 126 på landet och 6 824 i städerna. I jämförelse med år 1948 innebära dessa tal för landsbygden en ökning med 26 %, för städerna med 13 % och för hela riket med 15 %. Sedan år 1946 (se tab. 1) noteras för hela riket en ökning på 29 %. Barnens relativa fördelning efter kön, ålder och börd visas i tab. 8. Över hälften (57 %) utgjordes av pojkar. Tre fjärdedelar voro i småbarnsåldern (under 7 år). Ungefär en fjärdedel av hela antalet hade utomäktenskaplig börd. Dessa proportioner ha varit oförändrade sedan år 1947.

Tab. 8. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn, som åren 1948 och 1949 omhändertogs för samhällsvård.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1948		1949	1948		1949	1947	1948		1949	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
Samtliga	1 694	2 126	100·0	6 062	6 824	100·0	100·0	7 756	100·0	8 950	100·0
Därav											
a) Gossar	923	1 173	55·2	3 413	3 885	56·9	55·5	4 336	55·9	5 058	56·5
Flickor	771	953	44·8	2 649	2 939	43·1	44·5	3 420	44·1	3 892	43·5
b) I åldern											
under 7 år ..	1 006	1 318	62·0	4 467	5 215	76·4	70·9	5 473	70·6	6 533	73·0
7—16 » ..	673	799	37·6	1 570	1 587	23·3	28·7	2 243	28·9	2 386	26·7
16— » ..	15	9	0·4	25	22	0·3	0·4	40	0·5	31	0·3
c) Födda u. ä..	502	636	29·9	1 461	1 570	23·0	27·8	1 963	25·3	2 206	24·6

Ett sammandrag av uppgifterna om orsakerna (dvs. det moment av 29 § som åberopats vid omhändertagandet) till omhändertagandena och om vårdformerna lämnas i tab. 9. Orsakerna nöd i hemmet och värlöshet omfattar

Tab. 9. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn, som år 1949 omhändertogs för samhällsvård.

	Landsbygden	Städerna	Gossar	Flickor	I åldern	
					under 7 år	7—16 år
Antal barn som omhändertagits år 1949 ...	2 126	6 824	5 058	3 892	6 533	2 386
Antal redovisade orsaker till omhändertagandet	2 143	6 864	5 095	3 912	6 566	2 410
Därav i %						
Nöd i hemmet, värlöshet	84·0	91·4	89·0	90·5	93·2	80·4
Sjukdom m. m.	16·0	8·6	11·0	9·5	6·8	19·6
Antal redovisade vårdfall	2 153	7 341	5 364	4 130	6 925	2 537
Därav i %						
Enskilt hem	52·8	23·6	28·6	32·4	24·4	45·9
Barnhem	38·3	67·8	63·2	53·4	68·2	42·5
Annan anstalt	8·9	8·6	8·2	9·2	7·4	11·6
Antal barn vilkas omhändertagande ej verkställdes	28	77	63	42	62	43

tade omkring nio tiondelar och orsakerna sjukdom m. m. ungefär en tiondel av antalet »redovisade orsaker». Skillnaden i detta avseende mellan landsbygden och städerna var ganska liten. För pojkar och flickor voro siffrorna nästan lika. Däremot observeras att gruppen sjukdom m. m. utgjorde endast 7 % av de redovisade orsakerna för barn under 7 år mot 20 % av orsakerna för barn över 7 år.

Vård i enskilt hem anlätades på landsbygden i hälften av samtliga fall dvs. ungefär dubbelt så ofta som i städerna. Större delen av de i städerna omhändertagna barnen intogs i stället på barnhem. I någon mån beror detta på, att de mindre barnen mer än de större fingo vård på barnhem (tab. 9) och att en större del av de omhändertagna barnen i städerna än på landsbygden var under 7 år (tab. 8).

Under år 1949 ikraftvarande omhändertaganden. Hela antalet barn, som år 1949 (hela året eller någon del av detsamma) varit omhändertagna för samhällsvård uppgick till 25 844 — 3 % mer än år 1948 och 1 % mer än år 1946 (se tab. 1). Det framgår av tab. 10, att barnens fördelning efter kön, ålder och börd var praktiskt taget densamma åren 1947, 1948 och 1949. Möjligen skulle man ur procenttalen för andelen födda u. ä. kunna utläsa en tendens till minskning. I städerna voro barnen under 7 år relativt sett nästan dubbelt så talrika som på landet. Andelen utomäktenskapliga barn utgjorde i städerna 37 % mot 49 % i landskommunerna.

På grundval av uppgifterna om vilket eller vilka moment av 29 §, som tillämpats vid omhändertagandet, har i tab. 11 uträknats en »orsaksfördelning». Vanligen återopades mom. 1 (nöd i hemmet) eller mom. 3 (vårnlöshet), mer sällan mom. 2 (sjukdom). De två gruppernas andelar av antalet »redovisade orsaker» voro ungefär desamma som beträffande de under året nytillkomna samhällsvårdsfallen (tab. 9).

Drygt hälften av de för samhällsvård omhändertagna barnen vårdades i enskilda hem. På landsbygden utgjorde de 75 % men i städerna 47 % av hela antalet. I städerna voro de på barnhem vårdade relativt många (42 %).

Tab. 10. Fördelning efter kön, ålder och börd av barn, som åren 1948 och 1949 voro föremål för samhällsvård.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket				
	1948		1949	1948		1949	1947	1948		1949	
	Antal	Antal	%	Antal	Antal	%	%	Antal	%	Antal	%
Samtliga	10 911	10 656	100·0	14 228	15 188	100·0	100·0	25 139	100·0	25 844	100·0
Därav											
a) Gossar	5 947	5 811	54·5	8 060	8 645	56·9	55·7	14 007	55·7	14 456	55·9
Flickor	4 964	4 845	45·5	6 168	6 543	43·1	44·3	11 132	44·3	11 388	44·1
b) I åldern											
under 7 år .	2 934	3 108	29·2	7 428	8 433	55·5	39·7	10 362	41·3	11 541	44·7
7—16 » .	6 943	6 628	62·2	6 161	6 215	40·9	53·2	13 104	52·1	12 843	49·7
16— » .	1 034	920	8·6	639	540	3·6	7·1	1 673	6·7	1 460	5·6
c) Födda u. ä..	5 581	5 228	49·1	5 561	5 569	36·7	47·0	11 142	44·3	10 797	41·8

Tab. 11. Orsaker till omhändertagandet samt vårdformer för barn, som åren 1948 och 1949 voro föremål för samhällsvård.

	Landsbygden		Städerna		Hela riket		
	1948	1949	1948	1949	1947	1948	1949
Antal redovisade orsaker	10 989	10 730	14 345	15 285	25 365	25 334	26 015
Därav i %							
Nöd i hemmet, värlöshet..	85.4	85.7	86.0	88.5	86.2	85.7	87.4
Sjukdom m. m.	14.6	14.3	14.0	11.5	13.8	14.3	12.6
Antal redovisade vårdfall	11 043	10 810	15 563	16 562	26 456	26 611	27 372
Därav i %							
Enskilt hem	75.5	74.5	48.8	47.0	61.3	59.9	57.9
Barnhem	11.7	13.7	39.9	42.1	26.8	28.2	30.9
Annan anstalt	12.8	11.8	11.3	10.9	11.9	11.9	11.2

För dem, som under år 1949 omhändertagits för samhällsvård (tab. 9), spelade vård på barnhem avsevärt större roll än för samtliga dem, som under året åtnjutit samhällsvård. Såsom förut påpekats beträffande de för skydds-
uppfostran omhändertagna barnen sammanhänger detta med att barnen efter omhändertagandet ofta tillfälligt vårdades på barnhem.

Omhändertagandets längd. På samma sätt som i tab. 7 för barn och ungdomar, vilkas omhändertagande för skydds-
uppfostran upphört under år 1949, har i tab. 12 för barn, vilkas omhändertagande för samhällsvård upphört under året, beräknats genomsnittliga tiden, som omhändertagandet varat inom olika grupper. Spridningen kring dessa medeltal visas av barnens relativa fördelning på de olika år, då de omhändertogs.

Tab. 12. Vårdtidens längd för barn omhändertagna för samhällsvård, vilka avgått år 1949.

	Antal av- gångna år 1949	Därav, i %, omhändertogs år								Omh- tagna medel- antal år
		1949	1947— 1948	1945— 1946	1943— 1944	1941— 1942	1939— 1940	1937— 1938	1936 och tidigare	
Omhändertagna på grund av nöd, värlöshet	17 433	57.9	22.0	4.7	3.1	2.5	1.8	1.9	6.1	2.4
sjukdom m. m.	1843	50.5	20.6	5.6	5.6	5.6	2.8	1.9	7.4	3.0
Vårdsätt:										
Enskilt hem	2 963	30.7	22.1	10.2	6.9	5.7	4.3	4.5	15.6	4.9
Barnhem	4 372	76.9	21.1	0.9	0.5	0.2	0.1	0.1	0.2	0.7
Annan anstalt	533	44.8	15.9	8.1	7.5	9.2	3.8	3.0	7.7	3.7
Mer än ett sätt ...	357	54.4	36.7	2.2	2.0	1.7	0.8	—	2.2	1.4
Ej placerade	6	66.6	16.7	16.7	—	—	—	—	—	1.1
Ålder:										
Under 7 år	5 149	72.3	23.6	3.0	1.1	—	—	—	—	0.8
7—16 »	1 849	52.4	26.2	7.3	5.8	4.0	1.9	1.3	1.1	1.9
16— »	1 233	1.5	7.7	8.7	8.7	12.9	9.6	10.5	40.4	10.0
Gossar	4 661	57.5	21.8	4.9	3.0	2.8	1.9	1.9	6.2	2.4
Flickor	3 570	56.8	21.9	4.6	3.7	2.8	1.8	1.9	6.5	2.5
Födda i ä.	5 855	66.9	20.5	3.7	2.6	1.8	1.5	1.0	2.0	1.5
Födda u. ä.	2 376	33.3	25.2	7.5	5.1	5.3	2.8	3.9	16.9	4.7
Samtliga	8 231	57.2	21.8	4.8	3.3	2.8	1.9	1.9	6.3	2.4

¹ Inräknat 45 fall då orsaken var både sjukdom och nöd (värlöshet).

Barn, som vårdats i enskilda hem, hade i genomsnitt varit omhändertagna för samhällsvård i 4·9 år och barn, som vårdats i barnhem, i 0·7 år. För de u. ä. födda barnen var den genomsnittliga vårdtiden mer än dubbelt så lång (4·7 år) som för de i ä. födda barnen (1·5 år). Av en jämförelse mellan tab. 7 och tab. 12 framgår, att ett omhändertagande för skyddsuppfostran i allmänhet varat betydligt längre än ett omhändertagande för samhällsvård. Av dem, vilkas omhändertagande för samhällsvård upphört under år 1949, hade sålunda 79 % omhändertagits tidigast år 1947, medan så var fallet med endast 27 % av dem, som varit omhändertagna för skyddsuppfostran. Om jämförelsen inskränkes till dem, vilkas omhändertagande både börjat och slutat under år 1949, får man för samhällsvården 57 % men för skyddsuppfostran 5 %.

Fosterbarnstillsyn.

Antalet fosterbarn under barnavårdsnämndernas tillsyn utgjorde år 1949 35 108, vilket är 1 % mindre än år 1948 (se tab. 1). Såsom nämndes i den inledande översikten ingå i detta antal 2 223 av Stockholms barnavårdsnämnd omhändertagna barn, som utackorderats i enskilda hem utom staden. Eftersom barnavårdsnämnderna i vistelsekommunerna äro befriade från tillsynen över dessa barn (barnavårdslagen 60 § 1 mom.), skola de ej medtagas i årsredogörelsernas fosterbarnsförteckningar. Efterföljande statistiska uppgifter om fosterbarn och deras fosterföräldrar avse därför redovisade 32 885 fosterbarn under de lokala barnavårdsnämndernas tillsyn.

Fosterbarnens kön, ålder och börd samt deras fördelning på svenskar och utlänningar framgår av tab. 13.

Det ligger i sakens natur, att andelen u. ä. födda av fosterbarnen bör vara stor. Tidigare har också (sid. 5) framhållits, att andelen u. ä. födda av fosterbarnen (55 %) är större än av dem, som omhändertagits för samhällsvård eller skyddsuppfostran eller som varit föremål för förebyggande åtgärder.

Beträffande fosterbarnens ålder bör erinras om att enligt barnavårdslagens 49 § 1 mom. kan barnavårdsnämnd besluta, att fosterbarn under högst två år efter uppnådda 16 års ålder fortfarande skall stå under tillsyn på samma sätt som fosterbarn. En del av dessa barn torde i barnavårdsnämndernas redogörelse ha medtagits bland fosterbarnen och följaktligen redovisats i tab. 13 i åldersgruppen 16 år och däröver. Då den använda grupperingen grundar sig på uppgifter om barnens födelseår, räknas vidare fosterbarn, som under år 1949 fyllt 16 år och då avförts från fosterbarnsförteckningen, till gruppen 16 år och däröver. Mellan de i ä. födda och de u. ä. födda fosterbarnen märkes den skillnaden, att av de förra voro endast 26 % under 7 år men av de senare 44 %. Av fosterbarnen i städerna voro relativt flera i åldern under 7 år än av fosterbarnen på landet. Detta gäller både de u. ä. och de i ä. födda fosterbarnen. — Av hela antalet fosterbarn var 11 % utlänningar (år 1946 7 %).

Tab. 18. Fosterbarnens antal, kön, ålder och börd.

	Lands- bygden	Städerna	Hela riket	D ä r a v	
				svenskar	utlän- ningar
År 1949 nyttillkomna fosterbarn	3 839	2 519	6 358	5 733	625
» » avgångna fosterbarn	3 465	2 816	6 281	5 622	659
Vid årets slut kvarvarande fosterbarn .	18 821	7 783	26 604	23 681	2 923
Hela antalet redovisade fosterbarn	22 286	10 599	32 885	29 303	3 582
Därav:					
a) Gossar	11 389	5 092	16 481	14 824	1 657
Flickor	10 897	5 507	16 404	14 479	1 925
b) Födda i ä.	9 745	5 230	14 975	11 755	3 220
varav, i %, i åldern					
under 7 år	22.3	31.7	25.5	30.9	6.0
7—16 »	72.2	63.6	69.2	63.6	89.8
16— »	5.5	4.7	5.3	5.5	4.2
c) Födda u. ä.	12 541	5 369	17 910	17 548	362
varav, i %, i åldern					
under 7 år	40.0	51.8	43.6	43.6	39.8
7—16 »	54.4	43.7	51.2	51.1	56.9
16— »	5.6	4.5	5.2	5.3	3.3

I sina redogörelser skulle barnavårdsnämnderna för varje fosterbarn upp-
 giva fosterföräldrarnas födelseår och civilstånd, antalet egna barn under
 16 år och antalet övriga fosterbarn. Vidare skulle de besvara frågan, huru-
 vida någon av barnaföstrarna var »nära anförvant» till barnet eller ej. Med
 »nära anförvant» avsågs, enligt anvisningarna, mor- och farföräldrar, syskon
 (halvsyskon) samt de egna föräldrarnas syskon. Resultaten av bearbetning-
 en av dessa uppgifter redovisas i det följande. För några fosterbarn äro upp-
 gifterna ofullständiga i ett eller annat avseende. Hela antalet fosterbarn har
 därför ej kunnat medräknas i tab. 14 och tablån på sid. 18.

Fosterbarnens relativa fördelning efter fostermödrarnas civilstånd dels i
 familjer, som räknade nära anförvantskap med fosterbarnet och dels i and-
 ra familjer, framgår av följande tablå.

	Antal fosterbarn	Därav, i %, hos fostermödrar, som voro		
		ogifta	gifta	änkor, fränskilda
Anförvanter	15 644	4.3	83.3	12.4
Övriga	16 739	4.6	91.0	4.4
Tillhopsa	32 383	4.4	87.3	8.3

Fostermödrarna voro således sällan ogifta. Relativt fler av fosterbarnen
 hos anförvanter (12 %) än av fosterbarnen hos andra än anförvanter (4 %) hade
 förut gifta fostermödrar. Vidare var (tab. 14) antalet fosterbarn till
 fostermödrar i de äldre åldersgrupperna större för anförvanter än för öv-
 riga. Orsaken därtill torde vara, att barnen ofta fostras av mor- eller far-
 föräldrar. Till fostermödrar i åldern under 40 år hörde 23 % av samtliga
 fosterbarn, till åldersgruppen 40—50 år 30 % och till gruppen 50 år och där-

Tab. 14. Fosterföräldrarnas ålder och civilstånd. Fosterföräldrarnas släktskap med barnen.

	Fostermödrarnas civilstånd			Summa fosterbarn	Därav hos	
	ogift	gift	änka, fränskild		anförvanter	övriga
Antal fosterbarn	1 426	28 173	2 674	32 273	15 593	16 680
Därav, i %, fosterbarn vilkas fostermödrar voro i åldern						
under 30 år	5.7	4.8	0.5	4.5	3.6	5.2
30—40 »	10.8	20.0	2.9	18.1	10.8	25.0
40—50 »	29.4	32.2	11.0	30.3	22.9	37.3
50—60 »	35.1	28.4	32.3	29.1	34.6	24.0
60— »	19.0	14.6	53.3	18.0	28.1	8.5

över 47 %. Den relativa åldersfördelningen för fosterbarn till fostermödrar i olika åldersgrupper följer här nedan.

Fostermödrarnas ålder	Antal fosterbarn	Därav, i %, i åldern					
		under 1 år	1—3 år	3—7 år	7—10 år	10—16 år	16 år och däröver
Under 30 år	1 440	11.0	28.3	27.6	10.6	20.4	2.1
30—40 »	5 856	6.8	20.0	28.7	17.6	24.3	2.6
40—50 »	9 785	1.9	10.5	27.8	20.6	35.2	4.0
50—60 »	9 388	0.3	4.5	21.7	23.5	44.9	5.1
60— »	5 804	0.2	1.9	13.1	17.6	57.0	10.2

Tab. 15. Egna barn och fosterbarn i barnafostrarnas hem.

	Antal fosterbarn	Därav fostrade av barnafostrare med nedanstående antal egna barn under 16 år			
		0	1	2	3 och flera
Barnafostrarna nära anförvanter till barnet.....	15 924	13 072	1 811	685	356
Antal övriga fosterbarn					
0	14 240	11 625	1 646	640	329
1	1 480	1 288	134	33	25
2 och flera	204	159	31	12	2
Barnafostrarna ej nära anförvanter till barnet..	16 961	13 646	2 357	674	284
Antal övriga fosterbarn					
0	14 898	11 849	2 158	640	251
1	1 889	1 645	185	33	26
2 och flera	174	152	14	1	7

Förekomsten av egna barn under 16 år och av »övriga» fosterbarn framgår av tab. 15. I efterföljande tablå visas därjämte fosterbarnens fördelning, i procent, efter antalet »övriga» barn, dvs. sammanlagda antalet egna barn och »övriga» fosterbarn i hemmet.

	Antal fosterbarn	Därav, i %, i fosterhem med nedanstående antal övriga barn (egna barn och övriga fosterbarn)					
		0	1	2	3	4	5 och flera
Barnafostrarna nära anförvanter	15 924	73.0	18.4	5.7	1.9	0.7	0.3
Barnafostrarna ej anförvanter	16 961	69.9	22.4	5.6	1.5	0.4	0.2
Tillhoppa	32 885	71.4	20.5	5.6	1.7	0.5	0.3

Nära $\frac{3}{4}$ av hela antalet fosterbarn fostrades således i hem, där andra barn under 16 år saknades och $\frac{1}{6}$ i hem, där *ett* annat barn fanns. Endast 8 % av fosterbarnen tillhörde hem med minst 2 andra barn under 16 år.

Vårdkostnader.

Vårdkostnader för omhändertagna barn och ungdomar. Uppgifterna om vårdkostnaderna för de omhändertagna barnen avse kommunernas direkta bruttoutgifter för deras vård, oavsett om utgifterna sedermera ersatts från annat håll eller ej. Hur ifrågakvarande vårdkostnader förändrat sig sedan år 1928 framgår av följande tablå.

År	Utgifter (tusental kronor) för barn och ungdomar föremål för				S:a
	skydds- uppfostran	samhälls- vård	både skydds- uppfostran o. s samhällsvård		
1928.....	1 857	7 473	56	9 386	
1931.....	2 263	8 177	60	10 500	
1934.....	2 574	8 944	54	11 572	
1937.....	2 482	8 836	67	11 385	
1940.....	1 789	7 984	44	9 817	
1943.....	2 549	9 053	99	11 701	
1946.....	2 403	8 413	56	10 872	
1947.....	2 187	8 785	61	11 033	
1948.....	2 004	9 515	65	11 584	
1949.....	2 145	10 266	92	12 503	

De totala vårdkostnadernas storlek påverkas först och främst av förändringarna i antalet omhändertagna barn och ungdomar (jfr tab. 1). Vidare har statens successiva övertagande av ungdomsvårdsskolorna efter år 1937 bidragit till att minska utgifterna för skyddsuppfostran. Som bekant är vården på ungdomsvårdsskolorna helt avgiftsfri efter den 1/7 1947.

I jämförelse med år 1948 hade de totala vårdkostnaderna stigit med 8 %. På landsbygden var ökningen 4 % och i städerna 11 %.

Av vårdkostnadernas totalsumma år 1949, 12.5 milj. kr, kommo 4.8 milj. kr på landsbygden och 7.7 milj. kr på städerna. Huvudparten, 11.5 milj. kr (92 %), utgjordes av vårdavgifter till enskilda eller till anstalter och resten,

1·0 milj. kr (8 %), av utgifter för utrustning, resor m. m. Beloppets relativa fördelning på olika vårdformer var följande.

Enskilt hem	59·6 %
Barnhem	16·6 »
Ungdomsvårdsskola	0·4 »
Annan anstalt	12·9 »
Vårdade på mer än ett sätt	10·5 »

Kostnaderna för barn och ungdomar, som vårdats i enskilda hem utgjorde alltså % av hela beloppet. För dem, som intagits på ungdomsvårdsskola, redovisas inga vårdavgifter men väl »andra kostnader».

Ibland ha barnavårdsnämnderna ej haft några utgifter för de omhändertagna. Absoluta och relativa antalet barn och ungdomar, som vårdats på olika sätt och för vilka inga kostnader redovisats år 1949, framgår av följande tablå.

	Skyddsuppfostran		Sambällsvård	
	Antal barn och ungdomar utan vårdkostnad	i % av samtliga	Antal barn och ungdomar utan vårdkostnad	i % av samtliga
Enskilt hem	640	20·5	664	4·6
Barnhem	154	17·8	190	2·7
Ungdomsvårdsskola	1 512	82·6	-	-
Annan anstalt	365	50·3	797	32·5
Vårdade på mer än ett sätt	52	8·7	29	1·8
Omhändertagandet ej verkställt	171	100·0	127	100·0
Summa	2 894	39·6	1 807	7·0
Därav				
Landsbygden	1 000	32·0	1 150	10·8
Städerna	1 894	45·2	657	4·3

För tillhoppa 4 701 barn och ungdomar, dvs. 14 % av samtliga, som under år 1949 varit föremål för skyddsuppfostran eller sambällsvård, hade inga vårdkostnader uppgivits. Av dessa 4 701 vårdades 28 % i enskilda hem, 32 % i ungdomsvårdsskolor, 25 % på »annan anstalt» (sjukhus etc.) och 7 % på barnhem. Återstående 8 % hade under året vårdats på mer än ett sätt eller också hade beslutet om deras omhändertagande ej hunnit verkställas. Enligt tablå var det relativa antalet barn och ungdomar utan vårdkostnader störst för dem som vistats på ungdomsvårdsskolor. Närmast följde vårdformen »annan anstalt» och därefter vårdformen »enskilt hem». Att andelen barn och ungdomar utan vårdkostnad var större hos dem, som omhändertagits för skyddsuppfostran än hos dem, som omhändertagits för sambällsvård torde — bortsett från att alla ungdomsvårdsskoleelever äro omhändertagna för skyddsuppfostran — bero på att de förra i genomsnitt äro äldre än de senare och på de villkorliga utskrivningarna.

Den genomsnittliga vårdavgiften (i kronor) per månad (»annan kostnad» alltså ej inräknad) inom olika vårdformer visas i efterföljande tablå, i vilken även motsvarande riksnedeltal för redovisningsåren 1940—1948 medtagits.

	Enskilt hem	Barnhem	Annan anstalt
Landsbygden	35	49	80
Städerna	52	55	94
Hela riket år 1949.	43	53	88
» » » 1948	39	52	81
» » » 1947	33	51	67
» » » 1946	30	52	56
» » » 1943	26	70	48
» » » 1940	22	52	40

Ersättningen för vård i enskilt hem (fosterlegan för omhändertagna barn) har alltså oavbrutet stigit sedan år 1940. År 1949 var den 10 % större än år 1948 och nästan dubbelt så stor som år 1940. Städernas barnavårdsnämnder betalade i genomsnitt avsevärt högre vårdavgifter än landskommunernas barnavårdsnämnder. Primäruppgifterna för barnhemmen avsågo före år 1946 oftast kommunernas faktiska kostnader för vård på de egna barnhemmen men fr. o. m. år 1946 endast de vårdavgifter, som få uttagas, om statsbidrag skall kunna erhållas. Tablåns genomsnittskostnader för vård på barnhem åren 1940 och 1943 äro därför ej fullt jämförbara med motsvarande medeltal för senare år.

Vårdkostnader för fosterbarn. Barnavårdsnämnderna skulle uppgiva, huruvida någon vårdavgift betalades eller ej för fosterbarnen. Om vårdavgift

Tab. 16. Fosterlegan år 1949.

	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	An-för- vanter	Ej an-för- vanter	Till- hopa	An-för- vanter	Ej an-för- vanter	Till- hopa	An-för- vanter	Ej an-för- vanter	Till- hopa
Antal redovisade fosterbarn ..	10 893	11 893	22 286	5 531	5 068	10 599	15 924	16 961	32 885
Därav, i %, avgiftsfritt vårdade	32.0	33.4	32.7	31.2	49.9	40.1	31.7	38.3	35.1
Antal fosterbarn, vårdade mot månadsersättning	6 284	7 415	13 699	3 249	2 321	5 570	9 533	9 736	19 269
Därav, i %, med en vårdavgift per månad av kr									
1— 9	0.2	—	0.1	—	0.0	0.0	0.1	0.0	0.1
10— 19	6.5	1.6	3.9	2.0	1.1	1.6	5.0	1.5	3.2
20— 29	47.1	24.8	35.0	30.7	15.9	24.5	41.5	22.6	32.0
30— 39	28.3	34.0	31.4	29.8	25.2	27.9	28.8	31.9	30.4
40— 49	8.8	17.1	13.3	15.7	18.4	16.8	11.2	17.4	14.3
50— 59	5.4	9.0	7.4	10.0	13.6	11.5	7.0	10.1	8.5
60— 79	2.9	11.0	7.2	8.2	13.7	10.5	4.7	11.6	8.2
80—109	0.7	1.8	1.3	2.9	8.1	5.1	1.4	3.4	2.4
110 och däröver	0.1	0.7	0.4	0.7	4.0	2.1	0.3	1.5	0.9
Vårdavgift i genomsnitt per månad kr									
år 1949	29	38	34	37	49	42	32	41	36
» 1948	28	35	32	36	46	40	31	38	34
» 1947	27	32	30	34	47	40	29	36	33
» 1946	26	30	28	33	42	37	28	33	31
» 1943	25	32	27
» 1940	23	29	24
» 1937	23	28	24

Tab. 17. Förekomsten av vårdavgifter inom olika grupper av fosterbarn.

	Fosterbarn, födda i ä.			Fosterbarn, födda u. ä.			Tillhopa		
	Antal	Därv, i %, vårdade		Antal	Därv, i %, vårdade		Antal	Därv, i %, vårdade	
		utan avgift	mot månadsersättn.		utan avgift	mot månadsersättn.		utan avgift	mot månadsersättn.
Landsbygden	9 745	47.4	47.1	12 541	21.3	72.6	22 286	32.7	61.5
Svenskar, anförvanter ..	3 528	47.4	44.0	6 784	23.5	69.5	10 312	31.7	60.8
» , ej anförvanter	4 055	22.8	72.7	5 532	16.3	78.6	9 587	19.0	76.1
Utlänningar	2 162	93.8	4.1	225	80.0	19.1	2 387	92.5	5.5
Städerna	5 230	51.2	40.6	5 369	29.3	64.2	10 599	40.1	52.6
Svenskar, anförvanter ..	2 744	40.1	47.9	2 681	19.8	71.8	5 425	30.1	59.7
» , ej anförvanter	1 428	39.4	54.1	2 551	36.7	58.7	3 979	37.7	57.0
Utlänningar	1 058	96.0	3.2	137	78.8	20.4	1 195	94.1	5.2
Hela riket	14 975	48.8	44.8	17 910	23.7	70.1	32 885	35.1	58.6
Svenskar, anförvanter ..	6 272	44.2	45.7	9 465	22.4	70.1	15 737	31.1	60.4
» , ej anförvanter	5 483	27.1	67.9	8 083	22.7	72.3	13 566	24.5	70.5
Utlänningar	3 220	94.5	3.8	362	79.6	19.6	3 582	93.0	5.4

(fosterlega) betalades, skulle även beloppets storlek och karaktär (månadsavgift, engångsavgift, »skiftande») anges. Enligt tab. 16 hade 35 % av fosterbarnen vårdats avgiftsfritt och 59 % mot månadsersättning. Återstående 6 % utgjordes av fosterbarn, för vilka avgiften var obestämd eller för vilka uppgift om ersättningens storlek och karaktär saknades. I några få fall uppgavs att barnet vårdades mot engångsersättning. Förekomsten av vårdavgifter för fosterbarn födda i ä. och för fosterbarn födda u. ä. samt för grupperna svenska fosterbarn hos anförvanter, svenska fosterbarn hos andra än anförvanter och utlänningar belyses i tab. 17. De utländska barnen vårdades nästan alla avgiftsfritt. Av tabellen framgår vidare, att det relativa antalet avgiftsfritt vårdade bland svenska barn hos anförvanter var betydligt större för de i (44 %) än för de utom äktenskapet födda (22 %). För svenskar hos andra än anförvanter var däremot skillnaden mellan de inomäktenskapliga och de utomäktenskapliga barnen i detta avseende obetydlig.

I genomsnitt för samtliga fosterbarn, som år 1949 vårdats mot månadsersättning, utgjorde fosterlegan 36 kr per månad, vilket är 2 kr mer än år 1948. Sedan år 1940 har den utan avbrott stigit från det ena redovisningsåret till det andra (tab. 16). Av tabellen framgår vidare, att fosterlegan för 62 % av alla fosterbarn med månadsersättning varierade mellan 20 och 40 kr. Belopp under 20 kr voro sällsynta. Fosterlegor på minst 40 kr förekommo i 34 % av fallen. Hårtill bör dock anmärkas, att spridningen i denna del av serien var stor (se tabellen). För fosterbarn hos anförvanter betalades betydligt lägre avgifter än för fosterbarn hos andra än anförvanter. Den genomsnittliga fosterlegan var lägre på landet (34 kr) än i städerna (42 kr). Medeltalen för olika riksområden och vissa städer följa här nedan.

	Kronor
Landsbygden	34
Mälardalen	42
Östra Götaland	32
Skåne, Blekinge och Halland	31
Bohuslän och Västergötland	34
Dalarna och Nedre Norrland	32
Övre Norrland	30
Städerna	42
Stockholm	62
Göteborg	44
Malmö	46
Övriga städer med över 30 000 inv.	38
Städer med under 30 000 inv.	36

I Stockholm noterades således det högsta medeltalet, i Övre Norrland det lägsta.

Medelvårdavgiften (kronor per månad) för fosterbarn i olika åldrar framgår av följande tablå.

	Under 1 år	1—3 år	3—7 år	7—10 år	10—16 år	16—18 år
Landsbygden	48	44	37	33	31	29
Städerna	63	55	46	39	36	32
Hela riket	54	48	40	35	33	29

Fosterlegan sjunker således med stigande ålder. Detta torde emellertid ej bero på att lägre fosterlegor fastställas för större än för mindre barn utan på det förhållandet, att fosterlegorna stigit under senare år och att redan avtalade fosterlegor mer sällan ändras. Ju äldre fosterbarnen äro, för desto fler av dem har fosterlegan fastställts till lägre belopp än vad som var vanligt år 1949. Eftersom uppgift saknas om det år, då varje fosterlega bestämts, kan det dock ej statistiskt visas, att fosterlegor, som fastställts ett och samma år, ej variera med barnens ålder. Endast för barn, som blivit omhändertagna för skyddsuppfostran eller samhällsvård år 1949 och som utackorderats i enskilda hem, är detta möjligt. Av dessa barn redovisas de, som utackorderats i enskilda hem utom kommunen, bland fosterbarnen i bostadskommunerna. Medelvårdavgiften (kronor per månad) i olika åldrar för barn, som under år 1949 omhändertogs för skyddsuppfostran eller samhällsvård och som utackorderats i enskilda hem var följande.

	Under 1 år	1—3 år	3—7 år	7—10 år	10—16 år	16—18 år
Landsbygden	55	49	45	45	44	42
Städerna	50	60	61	62	60	72
Hela riket	58	54	53	54	51	55

Fosterlegorna synas alltså i de fall, då barnavårdsnämnderna haft hand om utackorderingen, ha fastställts oberoende av barnets ålder.

Den genomsnittliga fosterlegan för fosterbarn i landskommunerna (34 kr) överensstämmer ganska väl med medelvårdavgiften för barn, som av landskommunernas barnavårdsnämnder omhändertagits och utackorderats i enskilda hem (35 kr). I städerna var däremot fosterlegan (42 kr) betydligt lägre än vårdavgiften för omhändertagna barn i enskilda hem (52 kr).

III. Barnavårdsmannaskap och bidragsförskott.

Barnavårdsmannaförordnanden. Till barnavårdsnämndernas åligganden hör att förordna barnavårdsmän och att utöva tillsyn över barnavårdsmännens verksamhet. Bestämmelserna härom återfinnas i föräldrabalkens 8 kap. och i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 28 april 1950 om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå (Sv. förf.saml. nr 146 år 1950). Föräldrabalken trädde i kraft den 1 januari 1950 och nyssnämnda kungörelse den 1 juni samma år. Under redovisningsåret (år 1949) gällde därför ännu bestämmelserna om barnavårdsmannaskap i lagarna om barn utom äktenskap (1917) och om barn i äktenskap (1920) och i Kungl. Maj:ts kungörelse av den 10 november 1939 med föreskrifter om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen därå.

Antalet barn med förordnad barnavårdsman i slutet av åren 1940, 1943 och 1946—1949 var följande:

År	Barn födda i ä.	Barn födda u. ä.	Tillhopa
1940.....	3 548	95 355	98 903
1943.....	6 239	86 562	92 801
1946.....	9 589	85 135	94 724
1947.....	11 386	84 823	96 209
1948.....	13 328	85 102	98 430
1949.....	15 708	83 944	99 652

Som synes har antalet barnavårdsmannaförordnanden för barn födda i ä. stigit men för barn födda u. ä. sjunkit alltsedan år 1940. Av samtliga barn med barnavårdsman var sålunda år 1949 16 % födda i ä. mot endast 4 % år 1940. Utvecklingen sammanhänger med att lagarna om förordnande av barnavårdsman för i ä. födda barn, som trätt i kraft år 1940, först efter hand börjat tillämpas. Även det tilltagande antalet söndrade eller upplösta äktenskap torde ha påverkat utvecklingen.

Omsättningen under år 1949 av barn med förordnad barnavårdsman belyses av följande uppgifter (härvid bortses från förordnanden, som tillkommit eller upphört, därför att barnet flyttat från en kommun till en annan). Under året tillkommo förordnanden för 3 481 barn, födda i ä., och upphörde förordnanden för 1 130 barn, födda i ä. Detta gör 21 resp. 7 % av samtliga i ä. födda barn, som haft förordnad barnavårdsman hela året eller någon del av detsamma. Beträffande de utomäktenskapliga barnen tillkommo under året förordnanden för 11 502 barn. Antalet upphörda förordnanden var 12 144. De tillkomna förordnandena utgjorde 12 % och de upphörda förordnandena 13 % av hela antalet förordnanden för barn, födda u. ä.

Barnavårdsmannaskapet skall i regel upphöra senast när barnet fyller 18 år. Enligt föräldrabalkens 8 kap. 7 § kan dock barnavårdsnämnden, om sär-

Tab. 18. Upphörda barnavårdsmanförordnanden år 1949.

	Landsbygden		Städerna		Hela riket	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Barn födda i ä.						
Förordnanden upphörda	412	100·0	718	100·0	1 130	100·0
på grund av						
adoption	47	11·4	88	12·3	135	11·9
barnets död	4	1·0	14	1·9	18	1·6
fyllda 16 år	142	34·4	140	19·5	282	25·0
» 18 »	60	14·6	220	30·6	280	24·8
annan anledning	159	38·6	256	35·7	415	36·7
Barn födda n. ä.						
Förordnanden upphörda	6 294	100·0	5 850	100·0	12 144	100·0
på grund av						
legitimation	2 624	41·7	2 588	44·2	5 212	42·9
adoption	567	9·0	1 002	17·1	1 569	12·9
barnets död	150	2·4	224	3·8	374	3·1
fyllda 16 år	1 809	28·7	589	10·1	2 398	19·8
» 18 »	830	13·2	1 116	19·1	1 946	16·0
annan anledning	314	5·0	331	5·7	645	5·3

skild anledning därtill föreligger, förlänga barnavårdsmannens förordnande till dess barnet fyllt 21 år. Någon sådan möjlighet hade nämnden ej före föräldrabalkens ikraftträdande, varför några undantag från 18-årsregeln ej finnas under år 1949. Samtliga utomäktenskapliga barn med förordnad barnavårdsman vid 1949 års slut voro således födda åren 1932—1949. Under dessa 18 år föddes utom äktenskap ca 215 300 barn. Av dem stodo vid slutet av år 1949 39 % under tillsyn av barnavårdsman. I övriga fall hade barnavårdsmanaförordnandena upphört av olika anledningar. Om behov av barnavårdsman ej längre finns, kan nämligen barnavårdsnämnden entlediga barnavårdsmannen innan barnet fyllt 18 år. I de till socialstyrelsen insända statistiska redogörelserna skulle de under året upphörda barnavårdsmanaförordnandena delas i sex grupper alltefter orsaken till att de upphört. Ett sammandrag av dessa uppgifter lämnas i tab. 18.

För barn födda i äktenskap hade förordnandet av barnavårdsman i 50 % av fallen upphört, därför att barnet fyllt 16 eller 18 år. I många kommuner är det praxis, att barnavårdsmannen entledigas, när barnet fyller 16 år. Den »16-årsregel» tillämpades betydligt oftare på landsbygden än i städerna. Gruppen förordnande, upphörda av »annan anledning» utgjorde 37 % av antalet upphörda förordnanden mot endast 5 % för de utomäktenskapliga barnen.

För de utomäktenskapliga barnen var föräldrarnas giftermål med varandra, alltså barnets legitimation, den vanligaste anledningen till barnavårdsmannens entledigande (i 43 % av samtliga fall). Därnäst i betydelse följde entledigande på grund av uppnådda 16 eller 18 år (36 %). Liksom i fråga om barn, födda i ä., tillämpades regeln, att barnavårdsmanaskapet upphör, då barnet fyller 16 år, i betydligt större utsträckning på landet än i städerna. På landet entledigades sålunda barnavårdsmannen, när barnet tyllde 16 år i 29 % av fallen, men när det tyllde 18 år i endast 13 % av fal-

len. I städerna var förhållandet omvänt: 16-årsgränsen 10 % och 18-årsgränsen 19 %. Adoption som orsak till barnavårdsmanenskapets upphörande förekom något oftare i städerna än på landet.

Fastställande av faderskap. Fastställande av faderskapet till ett utomäktenskapligt barn är en viktig angelägenhet. Det åligger därför barnavårdsmanen tillse att åtgärder vidtagas för att få faderskapet fastställt. Vid slutet av år 1949 funnos i hela riket 83 944 utomäktenskapliga barn med förordnad barnavårdsman. Enligt barnavårdsnämndernas uppgifter var faderskapet till 78 % av dessa barn fastställt genom erkännande och till 13 % genom dom. Barn med ej fastställt faderskap utgjorde således 9 % av hela antalet. Av dessa 7 548 barn, som saknade fastställt faderskap, voro 26 % i åldern under 1 år, 18 % mellan 1 och 3 år, 51 % mellan 3 och 16 år och 5 % över 16 år.

Barnavårdsmän. Antalet barnavårdsmän i slutet av åren 1940, 1943 och 1946—1949 framgår av följande tablå.

Å r	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	Hela antalet	Därav kvinnor %	Antal förordn. per barnav.-man	Hela antalet	Därav kvinnor %	Antal förordn. per barnav.-man	Hela antalet	Därav kvinnor %	Antal förordn. per barnav.-man
1940.....	5 774	10·7	11	547	53·7	67	6 321	14·5	16
1943.....	4 701	13·2	12	486	55·8	77	5 187	17·2	18
1946.....	3 958	16·9	13	424	62·3	98	4 382	21·2	22
1947.....	3 750	18·0	14	388	67·3	112	4 138	22·6	23
1948.....	3 664	19·1	15	383	68·8	119	4 047	24·5	27
1949.....	3 578	20·2	15	341	68·6	134	3 919	24·4	25

Antalet barnavårdsmän har alltså sedan år 1940 oavbrutet minskat och utgjorde år 1949 3 919 eller 62 % av motsvarande antal år 1940. Samtidigt steg kvinnornas andel av hela antalet barnavårdsmän från 15 till 24 %. Det stora flertalet barnavårdsmän, 3 578 eller 91 %, fanns i landskommunerna och således endast 341 (9 %) i städerna. År 1949 skötte varje barnavårdsman i städerna i genomsnitt 134 barnavårdsmannauppdrag mot endast 15 på landet. Skillnaden torde bero på att barnavårdsmännen i städerna oftare än på landet äro kommunala tjänstemän, anställda som barnavårdsmän, eller i vilkas tjänsteåligganden bl. a. ingår att vara barnavårdsmän.

Bidragförskott. Om fadern till ett utomäktenskapligt barn eller till frånskild kvinnas barn är förpliktad betala underhållsbidrag enligt dom eller avtal men icke fullgör sin underhållsskyldighet, skall barnavårdsnämnden förskottera underhållsbidraget (bidragförskottslagen av den 11 juni 1943 med ändring den 26 juli 1947). Detta s. k. bidragförskott utbetalas efter särskild ansökan med f. n. högst 250 kr per barn och år. Barnavårdsnämnderna lämna i sina statistiska redogörelser vissa summariska uppgifter om bidragförs-

skottsverksamheten. En sammanställning av dessa uppgifter för åren 1940, 1943 och 1946—1949 följer här nedan.

År	Landsbygden			Städerna			Hela riket		
	Antal mödrar med bidragsförskott	Antal barn med bidragsförskott	Ut-betalade bidragsförskott, kr	Antal mödrar med bidragsförskott	Antal barn med bidragsförskott	Ut-betalade bidragsförskott, kr	Antal mödrar med bidragsförskott	Antal barn med bidragsförskott	Ut-betalade bidragsförskott, kr
1940	14 207	16 248	2 997 085	10 702	13 457	2 732 180	24 909	29 705	5 729 265
1943	11 837	14 771	2 516 548	9 317	11 910	2 327 232	21 154	26 681	4 843 780
1946	10 300	11 939	2 248 959	9 866	12 671	2 611 890	20 166	24 610	4 860 849
1947	9 584	11 256	2 142 958	11 188	14 123	2 778 672	20 772	25 379	4 921 630
1948	12 088	14 013	2 721 956	16 044	20 308	3 641 619	28 132	34 321	6 363 575
1949	13 204	15 362	2 979 428	17 380	21 552	4 169 399	30 584	36 914	7 148 827

Under år 1949 utbetalades således bidragsförskott till nära 37 000 barn, varav 15 000 på landet och 22 000 i städerna. Antalet barn, som under år 1949 fått bidragsförskott, var 8 % större än år 1948. Det utbetalade beloppet hade stigit från 6³⁶ till 7¹⁵ milj. kr eller med 12 %.

Återbetalningen av bidragsförskotten belyses av följande tablå.

År	Landsbygden				Städerna				Hela riket			
	Fäder, som ersatt bidragsförskott		Återbetalat belopp		Fäder, som ersatt bidragsförskott		Återbetalat belopp		Fäder, som ersatt bidragsförskott		Återbetalat belopp	
	Antal	i % av ers.-skyld. fäder v. årets slut	Kr	i % av utbet. belopp	Antal	i % av ers.-skyld. fäder v. årets slut	Kr	i % av utbet. belopp	Antal	i % av ers.-skyld. fäder v. årets slut	Kr	i % av utbet. belopp
1940	6 095	..	726 584	24	5 726	..	799 204	29	11 821	..	1 525 788	27
1943	6 240	..	901 780	36	6 406	..	1 093 483	47	12 646	..	1 995 263	41
1946	5 602	58	912 397	41	7 257	50	1 116 398	43	12 859	53	2 028 795	42
1947	5 238	54	884 281	41	7 516	50	1 170 693	42	12 754	51	2 054 974	42
1948	6 333	54	1 025 235	38	10 456	48	1 419 628	39	16 789	50	2 444 863	38
1949	7 845	60	1 133 919	38	11 366	50	1 643 940	39	19 211	53	2 777 859	39

Ersättning för bidragsförskott, som utbetalts under år 1949 eller tidigare, inflöt under redovisningsåret från i runt tal 19 200 fäder. Mot 100 ersättningskyldiga fäder vid årets slut svarade 53 fäder, som under året helt eller delvis ersatt utbetalat bidragsförskott. Det återbetalda beloppet utgjorde 2⁷⁸ milj. kr, vilket är 39 % av det under året utbetalda beloppet.

IV. Barnhem och ungdomsvårdsskolor.

Barnhem. Enligt barnavårdslagen skall i sista hand landsting (stad som ej deltar i landsting) ansvara för att erforderligt antal barnhemsplatser av olika slag finns inom landstingsområdet (staden). Varje landsting har därför ålagt att för sitt område utarbeta en plan för barnhemsvårdens ordnande. Denna barnhemsplan fastställs av Kungl. Maj:t.

Efter arten indelas barnhemmen i följande grupper: a) *spädbarnshem*, för vård av späda barn, som ej åtföljas av sina mödrar; b) *mödrahem*, för vård huvudsakligen av späda barn med mödrar; c) *upptagningshem*, för tillfällig vård och uppfostran samt observation av barn, som fyllt ett år; d) *barnhem för varaktig vård*, för vård och uppfostran under längre tid av barn, som fyllt ett år. Uppgifterna i tab. 19 om antalet barnhem av olika slag och om antalet platser vid dessa barnhem ha hämtats ur socialstyrelsens register över barnhemmen. Av tabellen framgår, att år 1949 funnos i hela riket 291 barnhem med tillhoppa 6 127 platser. De flesta av dessa barnhem (234 eller 80 %) voro upptagna i barnhemsplanerna. Sedan år 1947 har hela antalet barnhem minskat med 15 och antalet platser med 233. Minskningen berörde särskilt barnhem, drivna av föreningar eller stiftelser och kommunernas barnhem. Däremot drevo landstingen flera barnhem 1949 än 1947 — en ökning på 26 barnhem och 483 platser.

Ungefär en tredjedel av barnhemmen *inom barnhemsplanen* drevos av föreningar eller stiftelser och ungefär en tredjedel av landsting. På dessa två tredjedelar av barnhemmen funnos sammanlagt tre femtedelar av hela antalet platser. Av barnhemmen *utom barnhemsplanen* tillhörde tre femtedelar (och lika stor andel av antalet platser) föreningar eller stiftelser.

För barnhem inom barnhemsplanen följer här nedan den relativa fördelningen av antalet barnhem och antalet platser på olika slag av barnhem.

	Hela antalet		Antal platser i barnhem, drivna av				
	barnhem	platser	kommuner	landsting	barnavårdsförbund	föreningar eller stiftelser	enskilda personer
Barnhem inom barnhemsplanen .	234	5 129	1 680	1 419	359	1 647	24
Därav i %							
spädbarnshem	9.8	9.7	10.2	10.1	—	9.7	100.0
mödrahem	17.5	17.8	15.0	13.3	34.5	21.0	—
upptagningshem	48.3	54.4	70.2	58.5	61.3	34.1	—
barnhem f. varaktig vård ..	24.4	18.1	4.6	18.1	4.2	35.2	—

Omkring hälften av barnhemmen inom barnhemsplanen var sålunda upptagningshem, en fjärdedel spädbarnshem eller mödrahem och en fjärdedel barnhem för varaktig vård. Ungefär samma relativa fördelning erhålles, om man ser till platsantalet. De flesta barnhem, drivna av kommuner, landsting eller barnavårdsförbund tillhörde gruppen upptagningshem. Föreningar eller stiftelser drevo relativt många barnhem för varaktig vård.

Tab. 19. Barnhem år 1949.

	Barnhem drivna av										Samtliga	
	kommuner		landsting		barnavårds- föreningar förbund el. stiftelser				enskilda personer			
	An- tal	Antal platser	An- tal	Antal platser	An- tal	Antal platser	An- tal	Antal platser	An- tal	Antal platser	An- tal	Antal platser
Barnhem inom barnhems- planen	57	1 680	75	1 419	19	359	82	1 647	1	24	234	5 129
spädbarnshem	8	171	7	143	—	—	7	159	1	24	23	497
mödrahem	9	252	11	189	7	124	14	346	—	—	41	911
upptagningshem	35	1 180	41	830	11	220	26	562	—	—	113	2 792
barnhem f. varaktig vård	5	77	16	257	1	15	35	580	—	—	57	929
Barnhem utom barnhems- planen	6	176	—	—	1	24	36	632	14	166	57	998
Summa år 1949	63	1 856	75	1 419	20	383	118	2 279	15	190	291	6 127
1948	61	1 772	70	1 367	20	395	128	2 419	17	207	296	6 160
1947	77	2 165	49	936	25	490	132	2 488	23	281	306	6 360

Ungdomsvårdsskolor. De barn och ungdomar, som barnavårdsnämnderna omhändertagit för skyddsuppfostran på grund av vanart (barnavårdslagen 22 § mom. c eller d) och som icke ansetts böra utackorderas i fosterhem eller på barnhem, brukas intagas på någon »skola tillhörande barna- och ungdomsvården» (ungdomsvårdsskola). Följande olika slag av ungdomsvårdsskolor finnas: a) *skolhem* för barn i skolpliktig ålder, b) *yrkesskolor* för barn, som vid omhändertagandet avslutat sin skolgång men ej fyllt 18 år, c) *hemskolor* för väntande mödrar och mödrar med späda barn samt d) *specialskolor* för efterblivna till förstärksutvecklingen och för psykiskt abnorma. Antalet ungdomsvårdsskolor av olika slag i slutet av år 1949 framgår av följande tabell.

Skoltyper	Antal		Därav drivna av			
	skolor	platser	staten		föreningar el. stiftelser	
			skolor	platser	skolor	platser
Skolhem	7	240	6	215	1	25
Yrkesskolor	16	600	13	530	3	70
Hemskolor	1	20	1	20	—	—
Specialskolor för efterblivna m. m.	2	155	2	155	—	—
Summa	26	1 015	22	920	4	95

I slutet av år 1949 funnos således i hela riket 26 ungdomsvårdsskolor med tillhoppa 1 015 platser, mot 28 skolor med 1 206 platser ett år tidigare. Drygt hälften av hela antalet platser kom på yrkesskolorna och en fjärdedel på skolhemmen. Vid denna tidpunkt funnos ännu 4 skolor (95 platser) som icke drevs av staten. Dessa skolor ha dock numera övertagits av staten. Ungdomsvårdsskolornas förstärksutveckling — varom principbeslut fattades vid 1936 och 1937 års riksdagar — skulle nämligen enligt planerna vara fullt genomförd den 1 juli 1950.